

1993

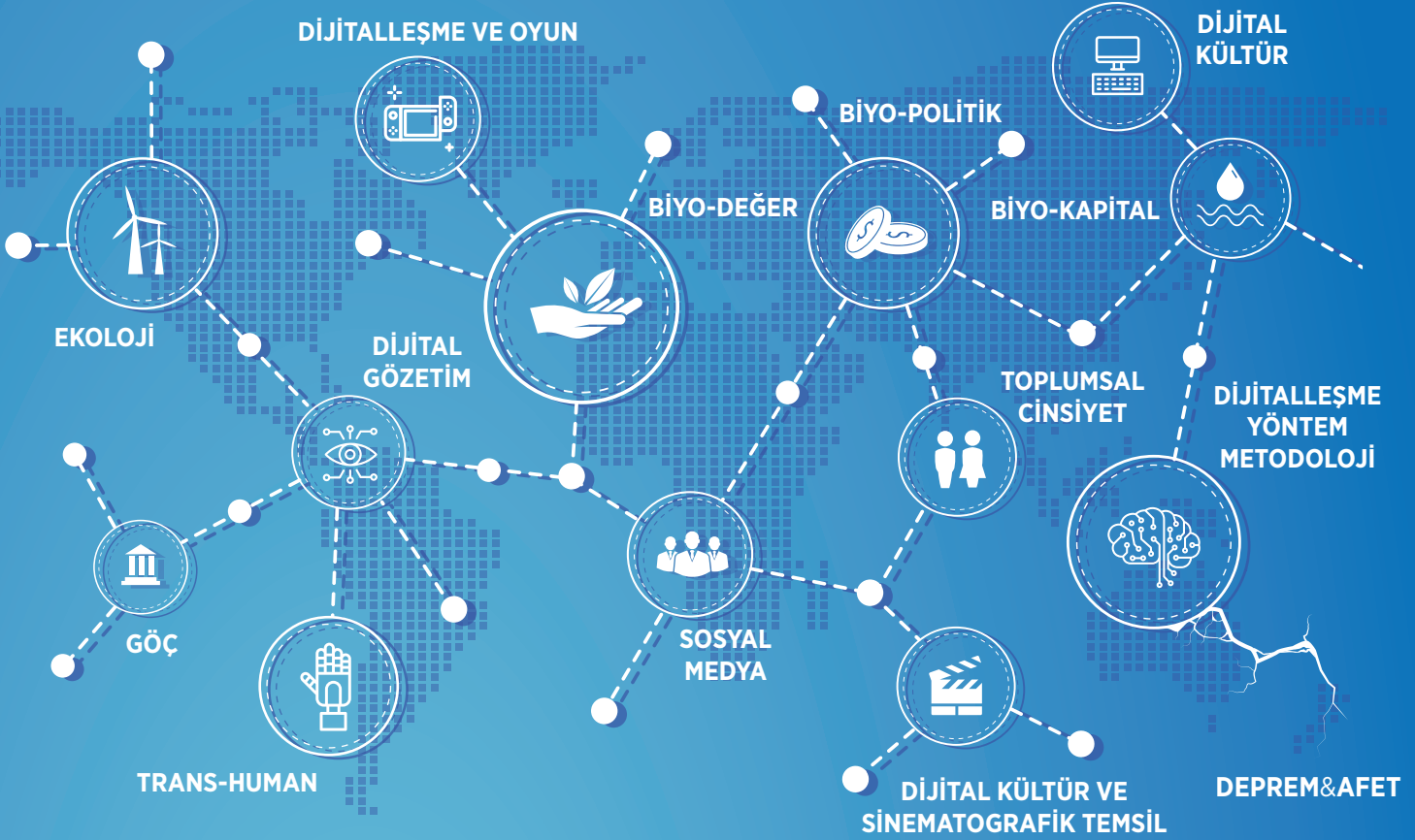
BAŞKENT
ÜNİVERSİTESİ

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ULUSAL KONGRE

SOSYOLOJİNİN GELECEĞİ VE GELECEĞİN SOSYOLOJİSİ

27-28 NİSAN 2023

Bildiri Özetleri Kitabı

YAYIMA HAZIRLIK | EDITING

Osman Özarslan - Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Melike Bozdoğan - Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

DÜZELTİ | PROOFREADING

Ayçe İdil Ataoğlu - Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Ezgi Hazal Turhan - Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

TASARIM | DESIGN

Banu Erşanlı Taş - Başkent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim ve Tasarımı Bölümü

Anıl Bozkurtoğlu - Başkent Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim ve Tasarımı Bölümü

ISBN

978-605-72243-8-5

İLETİŞİM | CONTACT

geleceginsosyolojisi@gmail.com

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ ULUSAL KONGRE

SOSYOLOJİNİN GELECEĞİ VE GELECEĞİN SOSYOLOJİSİ

Bildiri Özetleri Kitabı

27-28 NİSAN 2023

DÜZENLEME KURULU | ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Tülay Uğuzman

Doç. Dr. Emek Barış Kepenek

Dr. Osman Özarslan

Dr. Banu Erşanlı Taş

Arş. Gör. Elif Özuz Dağdelen

Arş. Gör. Melike Bozdoğan

Arş. Gör. Ayçe İdil Ataoğlu

Arş. Gör. Ezgi Hazal Turhan

Uzman Anıl Bozkurtoğlu

27 NİSAN 2023 PERŞEMBE 1. GÜN

09.00	Registration Kayıt
10.00-10.30	Çay-Kahve İkrarı I
10.30-12.00	Açılış Konuşması
	Prof. Dr. Zafer Yenil - Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü <i>"Doğa, Teknoloji, Değişen Zamanlar: Kuşlar ve Oyunların Anlattıkları"</i>
1. OTURUM - 13.00-14.30	
Oturum Başkanı	Yeni Metodolojiler
Oturum Başkanı	Prof. Dr. Tülay Uğuzman
Aksu Akçaoğlu	<i>Merkez-Çevre Analizinin Geleceği</i>
Ezgi Pehlivanlı	<i>"Şeylerin" Toplumsalı Mümkün Kılması Üzerine Alternatif Bir Metodoloji Olarak Materyal Tarih</i>
Görkem Saylam Hızarcıoğlu	<i>Küresel İklim Değişikliğinin Çevre Merkezci Çevre Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi</i>
Duygu Özalp	<i>Küresel Etnografya Anlayışının Gelişimi ve Sosyoloji Araştırmalarında Kullanılması</i>
2. OTURUM - 13.00-14.30	
Oturum Başkanı	Güncel Tartışmalar
Oturum Başkanı	Prof. Dr. Saime Özçürümez
Onur Bilginer, Zafer Ganioglu	<i>Teslimat Sektörünün Geleceği: Motokuryeler Geçici Bir Anomali Mi Yoksa Kalıcı Bir Katman Mı?</i>
Latife İrem Emektar	<i>Filmi Rehber Olarak Kullanmak: Burning ve Sınıfı Kini</i>
Ezgi Hazal Turhan	<i>Dijital Kültür ve Medikalleşme: "Neyim Var?" Uygulaması Üzerinden Bir Yorumlama</i>
14.30-15.00	Çay-Kahve İkrarı II
3. OTURUM - 15.00-16.30	
Oturum Başkanı	Gelecek I
Oturum Başkanı	Doç. Dr. Emek Barış Kepenek
Osman Özarslan	<i>Durkheim'in Homo Duplex'i Günümüzde Ne Anlama Geliyor?</i>
Çiçek Coşkun	<i>Zaman Yolculuğu, Gelecek ve Özgürlük Üzerine: 12 Maymun Filmi</i>
Ejder Çelik	<i>Yeni İnsan Yeni Toplum Yeni Medeniyet</i>
Melike Bozdoğan	<i>Antroposantrizmin Ötesinde Bir Çevre Eğitimi İçin Posthümanizm ve Ekopedagoji</i>

4. OTURUM - 15.00-17.00

Online - Zoom platformu üzerinden gerçekleştirilecektir.

Oturum Başlığı	Gelecek II
Oturum Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi Onur Bilginer ve Arş. Gör. İdil Ataoğlu
Ahu Paköz Türkeli	<i>Technological Light Art Installations In The Cities: Places For Discovery</i>
Burak Kesgin	<i>Güvenlik, Gözetim ve Daralan Demokratik Alan: Yarının Dünyasında Protesto</i>
Hasan Çifci	<i>Geleceğin Şekillendirilmesinde Trans-Hümanizmin Rolü</i>
Ozan Ekin Derin	<i>Geleceğin Sosyolojisine Bir Prolegomena: Çapek Tiyatrosu'ndan Robotik Ütopya Dersleri, Rossumovi Univerzaini Roboti</i>
Çağdaş Ceyhan	<i>Kanafani ve Anderson Modern Hudutlaştırma Sistemleri İçin Ne Derdi?</i>
Mustafa Berkay Aydın	<i>Sosyal Meyda Çağında 'Futbol Taraftarlığı': Ankaragücü Taraftarları, Sosyal Etki ve Dijital Çağ</i>
Yağmur Erikel Yılmaz	<i>Günlük Hayatta Mülteci Kadınların Yaşadıkları Sorunlar: Misafir Filmi Örneği</i>

28 NİSAN 2023 CUMA 2. GÜN

09.00-09.30 **Çay-Kahve İkrarı III**

5. OTURUM - 09.30-11.00

Oturum Başlığı	Göç
Oturum Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi Olgu Karan
Pınar Sarıgöl	<i>Nüfus, Yönetimsellik ve Toplumsallaşma: Bir Yönetim Stratejisi Olarak Domopolitika</i>
Simay Özlü Diniz	<i>Refah Göçü ve Mekan İlişkisi</i>

6. OTURUM - 09.30-11.00

Oturum Başlığı	Afet
Oturum Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Sema Sırma
Erhan Akarçay	<i>Anadolu Mutfağı Güncesi: 6 Şubat Depremleri Sonrası Hatay-Belen'de Kurulan Sahra Mutfağına İlişkin Otoetnografik Değerlendirme</i>
Ferhan Gündüz	<i>Deprem ve Suç: Doğal Afette Mala Karşı İşlenen Suçların Medyadaki Yansımaları</i>
Ceyhun Gürkan	<i>Krizler ve Felaketler Çağında Mali Sosyoloji ve Geleceği</i>

7. OTURUM - 11.30-13.00	
Oturum Başlığı	Birey ve Kimlik I
Oturum Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi Osman Özarlan
Ersan Avcı	<i>Jenerasyon Teorilerinin Analitik Kuvveti Var Mı? İki Dünya Arasında Y Kuşağı</i>
Hakan Şahin	<i>Orduya Gelin Giden Kadınlar: Asker Eşi Kadınların Yaşam Anlatılarında Ordu Yaşamının Tasviri</i>
Hazal Özyürek Yağlı, Aytül Kasapoğlu	<i>Bir Sağlıkta Eşitsizlik Örneği Olarak HPV: Kadınların HPV Pozitif Olma Deneyimleri</i>
8. OTURUM - 11.30-13.00	
Oturum Başlığı	Dijital Kültür
Oturum Başkanı	Doç. Dr. Çiçek Coşkun
Mutlu Binark, Erman M. Demir, Serra Sezgin, Gökçe Özsu	<i>Türkiye'de Müzik Endüstrisinde Dijital Dönüşüm ve Bağımsız Sanatçıların Platformlaşma Karşısındaki Stratejileri</i>
Zübeyde Güllüce	<i>Kültür Endüstrisinin Yeni Alanı Dijital Oyun Sektörünün Mcdonaldlaşması</i>
Emek Barış Kepenek	<i>Geleceğin Dünyasında Yeni Emek Türleri: Dijital Oyun Sektörü Üzerinden Tartışmalar</i>
Ceren Yılmaz, Ezgi Pehlivanlı	<i>Pc Oyunlarında Ve Oyun Kültüründe Toplumsal Cinsiyetin Etkisini Anlamak: The League Of Legendes Örneği</i>
9. OTURUM - 14.00-15.30	
Oturum Başlığı	Dijital Toplum
Oturum Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi Duygu Özalp
Reyhan Kulluk	<i>Dijital Toplumun Yeni Tipleri: Dijital İçerik Üreticilerinin Sosyolojik Bir Analizi</i>
Elif Özuz Dağdelen, İdil Ataoğlu	<i>Dijital Toplumda Yeni Hatırlama Biçimleri ve Çevresel Sonuçları: Global Hafıza ve Sunucu Çiftlikleri</i>
Şevket Bırak Işık	<i>Dijital Eşitsizliklerin Gölgesinde Transhümanizm ve Eğitim: Sınıf Mücadelesi 40'ın Doğuşu</i>
Beyza Coşkun, Mert Akol	<i>An Assessment of Fused Deposition Modelling Type 3D Printing Technology Explored Over Open Prosthetics and the Cases in Need of Accessible Prosthetics: Robotel Türkiye Case</i>
10. OTURUM - 14.00-15.30	
Oturum Başlığı	Birey ve Kimlik II
Oturum Başkanı	Dr. Öğr. Üyesi Onur Bilginer
Mert Akol	<i>Invisibility: Hostile Cities, Homelessness and Gender</i>
Çiğdem Sema Sırma	<i>Bireylerin İyi Olma Hallerine Çevresel Göstergeler Aracılığıyla Bakmak</i>
Murat Koçanlı	<i>2020-2022 Yılları Arasındaki Düzensiz Göçmenlerin İşlediği Asayiş Suçlarının Değerlendirilmesi</i>
15.30-16.00	Çay-Kahve İkramı IV

İÇİNDEKİLER | CONTENTS

Ahu Paköz Türkeli	13
Technological Light Art Installations in the Cities: Places for Discovery	
Aksu Akçaoğlu	14
Merkez-Çevre Analizinin Geleceği	
Beyza Coşkun ve Mert Akol	15
An Assessment of Fused Deposition Modelling Type 3D Printing Technology Explored Over Open Prosthetics and the Cases in Need of Accessible Prosthetics: Robotel Türkiye Case	
Burak Kesgin	16
Güvenlik, Gözetim ve Daralan Demokratik Alan: Yarının Dünyasında Protesto	
Ceyhun Gürkan	18
Krizler ve Felaketler Çağında Mali Sosyoloji ve Geleceği	
Çağdaş Ceyhan	19
Kanafani ve Anderson Modern Hudutlaştırma Sistemleri İçin Ne Derdi?	
Çiçek Coşkun	20
Zaman Yolculuğu, Gelecek ve Özgürlük Üzerine: 12 Maymun Filmi	
Çiğdem Sema Sırma	21
Bireylerin İyi Olma Hallerine Çevresel Göstergeler Aracılığıyla Bakmak	
Elif Özuz Dağdelen ve Ayçe İdil Ataoğlu	22
Dijital Toplumda Yeni Hatırlama Biçimleri ve Çevresel Sonuçları: Global Hafıza ve Sunucu Çiftlikleri	
Erhan Akarçay	23
Anadolu Mutfağı Güncesi: 6 Şubat Depremleri Sonrası Hatay-Belen’de Kurulan Sahra Mutfağına İlişkin Otoetnografik Değerlendirme	
Mutlu Binark, Erman M. Demir, Serra Sezgin ve Gökçe Özsu	24
Türkiye’de Müzik Endüstrisinde Dijital Dönüşüm ve Bağımsız Sanatçıların Platformlaşma Karşısındaki Stratejileri	
Ersan Avcı	26
Jenerasyon Teorilerinin Analitik Kuvveti Var mı? İki Dünya Arasında Y Kuşağı	
Ezgi Hazal Turhan	27
Dijital Kültür ve Medikalleşme: “Neyim Var?” Uygulaması Üzerinden Bir Yorumlama	

Görkem Saylam Hızarcıoğlu	28
Küresel İklim Değişikliğinin Çevre Merkezci Çevre Etiği Bağlamında Değerlendirilmesi	
Hakan Şahin	30
Orduya Gelin Giden Kadınlar: Asker Eşi Kadınların Yaşam Anlatılarında Ordu Yaşamının Tasviri	
Hasan Çifci	31
Geleceğin Şekillendirilmesinde Trans-Hümanizmin Rolü	
Latife İrem Emektar	32
Filmi Rehber Olarak Kullanmak: Burning ve Sınıf Kini	
Melike Bozdoğan	33
Antroposantrizmin Ötesinde Bir Çevre Eğitimi İçin Posthümanizm ve Ekopedagoji	
Mert Akol	34
Invisibility: Hostile Cities, Homelessness and Gender	
Murat Koçanlı	35
2020-2022 Yılları Arasındaki Düzensiz Göçmenlerin İşlediği Asayiş Suçlarının Değerlendirilmesi	
Mustafa Berkay Aydın	36
Sosyal Medya Çağında 'Futbol Taraftarlığı': Ankaragücü Taraftarları, Sosyal Etki ve Dijital Çağ	
Onur Bilginer ve Zafer Ganiöglü	38
Teslimat Sektörünün Geleceği: Motokuryeler Geçici Bir Anomali mi yoksa Kalıcı bir Katman mı?	
Ozan Ekin Derin	39
Geleceğin Sosyolojisine Bir Prolegomena: Çapek Tiyatrosu'ndan Robotik Ütopya Dersleri, Rossumovi Univerzalni Roboti	
Pınar Sarıgöl	40
Nüfus, Yönetimsellik ve Toplumsallaşma: Bir Yönetim Stratejisi olarak Domopolitika	
Reyhan Kulluk	41
Dijital Toplumun Yeni Tipleri: Dijital İçerik Üreticilerinin Sosyolojik Bir Analizi	
Simay Özlü Diniz	42
Refah Göçü ve Mekân İlişkisi	
Şevket Burak Işık	43
Dijital Eşitsizliklerin Gölgesinde Transhümanizm ve Eğitim: Sınıf Mücadelesi 4.0'ın Doğuşu	

Yağmur Erikel Yılmaz	44
Günlük Hayatta Mülteci Kadınların Yaşadıkları Sorunlar: Misafir Filmi Örneği	
Zübeyde Güllüce	45
Kültür Endüstrisinin Yeni Alanı Dijital Oyun Sektörünün Mcdonaldlaşması	
Halise Duygu Özalp	46
Küresel Etnografya Anlayışının Gelişimi ve Sosyoloji Araştırmalarında Kullanılması	
Osman Özarlan	48
Durkheim'ın Homo Duplex'i Günümüzde Ne Anlama Geliyor?	
Hazal Özyürek Yağlı ve Aytül Kasapoğlu	49
Bir Sağlıkta Eşitsizlik Örneği Olarak Hpv: Kadınların Hpv Pozitif Olma Deneyimleri	
Ferhan Gündüz	50
Deprem ve Suç: Doğal Afette Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Medyadaki Yansımaları	
Emek Barış Kepenek	52
Türkiye'de Video Oyun Sektöründe Emek Görünümleri	

Başkent Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Tülay Uğuzman'ın¹ Açılış Konuşması

En yalın tanımı ile sosyal yapıyı ve bu yapıda ortaya çıkan değişimleri konu edinen sosyoloji, bilindiği üzere on dokuzuncu yüzyılda “bilimlerin kraliçesi” olarak da adlandırılarak endüstrileşme ile birlikte sanayi toplumunu incelemek üzere ortaya çıkmıştır. Sosyolojiye adını verdiği kabul edilen August Comte’un alana ilişkin ilk çalışmalarından sonra; Spencer, Durkheim, Weber, Simmel, Mauss, Foucault, S.D. Beauvoir, J. Butler, P. Bourdieu vb. gibi isimler sayesinde tümüyle köklü bir bilim hâline gelmiştir.

Sosyolojinin geçen yıllar içinde iktisat, felsefe, tarih, psikoloji, antropoloji gibi disiplinler ile iş birliği içerisinde ama yöntem, bağlam ve içerik olarak farkını ortaya koyup kendi sınırlarını netleştirdiği rahatlıkla söylenebilir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra insanlığın karşısına klasik dönemde vadettiğinden çok daha farklı bir bilgi üretim pratiğiyle çıkmıştır sosyoloji ve yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde sosyolojinin içine doğduğu ve geliştirdiği bu iki yüzyıldan çok daha farklı bir dünya düzeni içinde olduğu görülmektedir.

Bugün dünya ekonomik, ekolojik ve siyasal alanlar başta olmak üzere pek çok düzlemde hızla değişmekte ve bu değişim, toplumların sosyal ve kültürel yapılarında çok yönlü ve çok hızlı dönüşümlere sahne olmaktadır.

İçinde bulunduğumuz bu yüzyılda artık “Sosyolog ne ile uğraşmalı?”, “Neredeyse iki asırlık bir bilgi ve deneyim birikimine sahip olan bu bilim günümüzde yaşanan dünya sorunları karşısında nasıl bir duruş sergilemeli?”, “Sosyologlar hangi durumlarda nasıl bir çalışma pratiğine sahip olmalı?”, “Sosyoloji gelecekte daha hangi konularla ilgilenmek durumunda kalabilir?” gibi sorular günümüzde sıklıkla karşımıza çıkmakta ve bu soruların cevapları aranmaktadır.

Yaşadığımız dönemde toplumların en önemli sorunları yaşlılık, nüfus sorunları, doğal afetler, çevre-iklim sorunları, sağlık krizleri, sosyal medya, göç, suç, dijital kültür, dijitalleştirme vb. olarak görülmektedir. Post-modernizm tartışmalarının yerini post-truth; insan, varoluş ve beden tartışmalarının yerini trans-human tartışmaları almaya başlamıştır. Siber/gaming ve dijital oyun teknolojileri, tartışmanın bağlamını bambaşka bir yere taşımaktadır. Tıbbi endüstrinin gelişmesi, organ ve doku teknolojileri, tartışılan diğer konular arasına girdi.

2013 yılında Kurucu Rektörümüz Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın talimatlarıyla kurduğumuz Başkent Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, yukarıda çerçevesini çizmeye çalıştığım bir misyon ve vizyon çerçevesinde ülkemizin ihtiyaç duyduğu sosyolojik bakış açısına sahip, toplumsal yapı analizleri yapabilecek, konusunda uzman, nitel ve nicel araştırma konularında deneyim kazanmış, sosyal ve kültürel gerçekliğe duyarlı, kuramsal ve yöntem bilimsel donanıma sahip, Türkiye’nin sosyo-ekonomik durumuna yönelik araştırmalar yapabilecek, uluslararası literatüre hakim sosyologlar yetiştirmek üzere yola çıktı. Cumhuriyetimizin yüzüncü, üniversitemizin kuruluşunun yirmi beşinci yılında ne güzel bir tesadüftür ki bölümümüz de onuncu yılını doldurdu.

Bugün iki programlı bir bölüm olan Sosyoloji Bölümü, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ilk öğrencileri ile eğitime başlamış 2018 yılında ilk mezunlarını vermiştir. Bu yıl altıncı mezunlarını verecek olması da sevindiricidir.

¹ Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

tuguzman@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-5637-9238

İngilizce Sosyoloji Programımız 2017-2018 akademik yılında eğitime başlamıştır. Geçen yıl bu programdan da ilk mezunlarımızı verdik.

2016 yılında tezli-tezsiz yüksek lisans, 2019 yılında ise doktora programımızı başlattık. Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans programlarımızdan on sekiz mezun vermemize rağmen Doktora programımızdan henüz mezun vermedik. Dört profesör, üç doçent, beş doktor öğretim üyesi ve dört araştırma görevlisi ile öğrencilerimizin sosyolojinin çeşitli alanlarında donanımlı olarak yetişmelerini sağlamak adına verdiğimiz derslerin yanı sıra öğrencilerimize ders dışı faaliyetler de sunmaktayız.

Bunlar arasında paneller, sohbetler, konferanslar önemli yer tutmaktadır.

02.04.2014	Türkiye’de Sosyolojinin Dünü, Bugünü, Yarını
08.11.2017	Küreselleşme Çağında Göç
16.05.2018	Dijital Sosyolojiye Disiplinler Arası Yaklaşımlar
29.11.2018	Türkiye’de Krizin Sosyolojisi
11.04.2019	Demokrasi ve İnsan Hakları
18.12.2019	İlişkisel Sosyoloji Çalışmaları: Farklılık ve Belirsizlik

Yukarıda bahsedilen paneller ile emekli olmuş, olmak üzere olan ve hâlen çalışan, çalışmaları ile sivrilen hocalar ile kariyerlerinin henüz başında bulunan genç akademisyen ve araştırmacılarla, çoğunlukla yüz yüze bazı dönemlerde çevrim-içi olarak sosyoloji sohbetleri yaptık. Övünerek söyleyebiliriz ki bu sohbetler sosyolojinin hemen her konusunu içeren konuşmalardı ve dün 26.04.2023 günü Sn. Prof. Dr. Zafer Yenel hocamız ile altmış altıncısını yaptık. Bu sohbetlerin tam listesini web sayfamızdan görebilirsiniz.

Üniversitelerin önemli görevlerinden biri eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunmak, ikincisi araştırmalar yapmak ve yakın çevrenin sorunlarına çözüm yolları önermek, bir diğeri ise yapmış olduğu bu araştırma faaliyetlerini toplumsal katkı sağlama amacı ile halk ile paylaşmaktır. Bizler de bu çerçevede üniversitemizin bağlı kuruluşu olan Kanal B’ye Sosyoloji Sohbetleri programını taşıyarak her zaman olduğu gibi Rektörlüğümüzün ve Dekanlığımızın desteği ile yirmi dört program çıktık. Bu programlar haftada iki kez tekrarlanarak yayımlandı. Programların tamamı Kanal B’nin arşivinde Sosyoloji Sohbetleri sekmesinden izlenebilmektedir.

Değerli Konuklarımız,

Az önce de belirttiğim üzere, içinde bulunduğumuz bu yıl, bilindiği üzere Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun yüzüncü yılı. Çok güzel bir tesadüf, üniversitemizin kuruluşunun da yirmi beşinci bölümümüzün kuruluşunun onuncu yılı. Bu nedenle tüm etkinliklerimize ek olarak bu yıl bir ulusal bir de uluslararası kongre düzenledik.

Bugün siz değerli katılımcıların katkıları ile gerçekleştirmekte olduğumuz Sosyolojinin Geleceği, Geleceğin Sosyolojisi başlıklı ve iki gün sürecek olan kongremizde, sosyolojinin çeşitli alanlarda yaptığı güncel tartışmalar ile yakın gelecekte sosyolojinin konu edinmesi olası birçok çalışmayı dinleyeceğiz.

Kongremizin başarılı geçmesini diler, 26-28 Ekim 2023 tarihlerinde gerçekleştireceğimiz BUSOC’da Başkent Üniversitesi Uluslararası Sosyoloji Kongresinde, hepinizi aramızda görme arzumuzu bölümüm adına sizlere iletmek isterim. Sevgi ve saygılarımla.

27.04.2023

TECHNOLOGICAL LIGHT ART INSTALLATIONS AND THE CITIES: PLACES FOR DISCOVERY

Dr. Öğr. Üyesi Ahu PAKÖZ TÜRKELİ

İstanbul Ticaret University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sociology, Türkiye

ahupakoz@gmail.com

Orcid: 0000-0003-0958-6063

Abstract: With the increasing innovations in technology and the use of computers, the art forms and the possibilities of art also started to change. It also started to transform the ways people interact through the medium of art. New art forms such as the creative use of light, illuminations, and installations created with the use of different materials and make use of lights, colours and sounds in cities open a new platform for city dwellers, and carries a great potential for new ways for discussion and thinking for the recent social problems. This paper aims to show the importance of technological art in dealing with contemporary social problems and to describe and point out some examples from the recent light festivals in Europe. With reference to M. Bakhtin and E. Husserl the paper aims to show how the use of lights and colour in art in public places breaks the conventional ways of seeing the city in Europe and brings up the “carnival” mode both for the residents and the tourists. In their daily lives it enables people to be aware of the city in a different way and opens a platform for intersubjectivity, sharing, understanding, discovery, and equality.

Keywords: Technological art, sociology of everyday life, light festivals, contemporary sociology, sociology of art

MERKEZ-ÇEVRE ANALİZİNİN GELECEĞİ

Doç. Dr. Aksu AKÇAOĞLU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

aksuakcaoglu@gmail.com

Orcid: 0000-0002-8692-4698

Özet: Kavramlar, toplumsal gerçekliği açıklamanın pasif birer aracı mıdır; yoksa açıkladıkları gerçekliğin inşasına katkıda bulunabilirler mi? Türk siyaseti için anahtar olmayı vaat eden fakat zamanla siyasi gerçekliğin kendisini inşa eden merkez-çevre analizi, bu tartışmayı yürütmek için elverişli bir zemin teşkil ediyor. Yayımlandığı 1973'ten itibaren Şerif Mardin'in merkez-çevre analizi Türkiye'deki sosyoloji, tarih ve siyaset araştırmaları için yeni bir perspektif sundu. Mardin'in yaklaşımının meziyetlerinin başında, cumhuriyet içindeki imparatorluk bakiyesine ışık tutabilen, tarihsel donanımı güçlü bir yapısal siyasi kültür analizi sunabilmesi gelir. Fakat aynı perspektif, Türkiye'nin akademi alanında, siyasi farklılaşmanın toplumsal kaynakları hakkında sabit fikre dönüşmüş durumdadır. Dahası, siyaset alanına 'demokratik siyasetin toplumsal doğası' olarak tercüme edilmesinin ardından, merkez-çevre analizi Türkiye'de siyasi gerçekliğe dair yaygın kanaatler kaynağına dönüşmüştür. Bu çalışma, merkez-çevre analizine ilişkisel bir ışık tutarak, Mardin'in yaklaşımının kısıtlılıklarını ele alıyor. Şerif Mardin'in merkez-çevre analiziyle kısıtlı olmayan külliyatı, Türkiye'de siyaseti biçimlendiren failleri ve kültürel ürünleri tespit edip inceleme hususunda oldukça başarılıdır. Fakat, biraz da araştırma programının Türkiye'nin özgünlüğünü açıklamaya odaklanmasının etkisiyle, incelenen failerin ya da kültürel ürünlerin parçası olduğu alanları ve iktidar mücadelelerini tespit etmekte zayıftır. Dolayısıyla kitâbi siyasetle, toplumsal uzamdaki fiili siyaset arasındaki farklılığı açıklamakta zorlanır.

Anahtar Kelimeler: Merkez-çevre yaklaşımı, ilişkisel sosyoloji, siyaset, iktidar, sembolik kutuplaşma

FDM TİPİ KATMANLI İMALATIN ERİŞİLEBİLİR PROTEZLER VE MEKANİK EL KULLANICILARI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ: ROBOTEL TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Doktora Öğrencisi Beyza COŞKUN

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilim ve Teknoloji Politika Çalışmaları, Türkiye
bezacoskun45@gmail.com

Orcid: 0000-0001-7469-2589

Yüksek Lisans Öğrencisi Mert AKOL

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilim ve Teknoloji Politika Çalışmaları, Türkiye
mert.akol@metu.edu.tr

Orcid: 0000-0002-5235-5116

Özet: Pek çok imkânı ve fırsatı alternatiflerine kıyasla çok daha uygun ve erişilebilir maliyetlerle sunması nedeniyle eklemeli imalat teknoloji insancıl faaliyetlerde ve bu faaliyet çevresinde ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak için tercih edilmektedir. Özellikle bu teknikler altında FDM (fused deposition modelling) olarak bilinen teknoloji, özellikle 3 boyutlu yazıcı cihazların ve bu cihazların kullandığı sarf malzemesi olan filamentlerin düşük maliyetli olması ve küçük hacimlerde üretime başlamak için gereken adımların sayısının kısmen az olması dolayısıyla kriz ve nesnelerin yetersiz olması durumlarına cevap vermek konusunda etkinliğini göstermiştir. Bu “dijital insancıl” ve FDM teknolojisinin ortaya koyduğu avantajlardan faydalanan girişimlerden biri de E-Nable adlı projedir. E-Nable, çeşitli nedenlerle parmak, el ya da ön kol eksikliği ya da uzuv gelişiminde sorun yaşamış bireylere ücretsiz protezler sunmayı hedeflemektedir. Küresel bağlamda öncülük eden bu girişimin Türkiye’deki karşılığı da Robot-El Türkiye’dir. Benzer şekilde yol alan ve aynı amaç uğrunda çalışan Robot-El, çeşitli arka planlardan gelen gönüllülerden oluşan bir ağı kullanarak söz konusu mekanik elleri kişiye/vakaya özel üretmekte ve sunmaktadır. Bu çalışmada katmanlı imalatın sosyal, ekonomik, teknolojik ve politika yönleri, FDM teknolojisi ve Robot-El üzerinden incelenmiştir. Bu sayede sosyal girişimlerin yeni teknolojilerinin yayılması ve kabul edilmesindeki etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bulgulara göre pandemi FDM teknolojisinin daha bilinir hale gelmesi ve katmanlı imalatın ayağa kalkmasına katkıda bulunmuştur. Öte yandan FDM her ne kadar Türkiye’de yayılmaya başlamış olsa da ülkedeki ekonomik koşullar nedeniyle kullanımın ağırlıklı olarak sektör ya da sanayi tarafında gerçekleştiği görülmüştür. Çalışma ek olarak FDM teknolojisine politika seviyesinde gösterilen ilginin yetersiz, sosyal bağlamdaki faydaları çerçevesinde farkındalığın ve kullanımının da son derece olduğunu göstermiştir. Bu çalışma katmanlı imalat teknolojisinin teknoloji değerlendirmesini sosyal boyutu üzerinden yapan ve Türkiye için bilimsel veriye dayalı olarak politika tavsiyesinde bulunan ilk araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Katmanlı imalat, dijital insancıl girişimleri, teknoloji değerlendirmesi, erişilebilirlik, protez

GÜVENLİK, GÖZETİM VE DARALAN DEMOKRATİK ALAN: YARININ DÜNYASINDA PROTESTO

Dr. Öğr. Üyesi Burak KESGİN

İstanbul Beykent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

burakkesgin@beykent.edu.tr

Orcid: 0000-0003-4783-8225

Özet: Protesto hakkının özgür biçimde kullanımı artık yalnızca demokratik olmayan rejimlerde değil, bu hakkın kurumsallaşmış olduğu düşünülen Batı demokrasilerinde de engeller ve baskıyla karşılaşmaktadır. Söz konusu engeller ve baskı, karar süreçlerinde zaten düşük düzeyde temsil edilen ya da hiç edilemeyen grupları daha fazla hedef almaktadır. İklim/çevre aktivistleri, ayrımcılıklarla mücadele edenler, yerli halklar, neoliberal politikalara, küresel düzene karşı çıkanlar daha fazla dışlanmaya devam edilmektedir. Barışçıl protestoların özgürce gerçekleştirilebilmesinin sağlıklı bir demokrasinin olmazsa olmaz şartlarından biri, bir rejimin açıklığının önemli göstergelerinden olarak kabul edildiğinde protesto hakkına yönelik baskıcı eğilim demokratik hak ve özgürlüklerin, çoğulculuğun geleceği hakkındaki endişeleri artırmaktadır. Bu çalışmada liberal demokrasilerde protesto hakkının engellenmesine yönelik eğilim, bu eğilim doğrultusunda geliştirilen yeni strateji, yöntem ve araçlar ele alınmış, hak ve özgürlükler açısından sorunlu bu durumu daha karmaşık hale getiren etkenler incelenmiştir. Bu kapsamda ABD, İngiltere ve Kanada örnek olarak alınmış, bunun yanında küresel eğilimleri ve farklılıkları anlamak adına başka ülke örneklerinden de yararlanılmıştır. Alanyazın taraması dışında gri literatüre de sıkça başvurulmuş olan bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Geçmişten günümüze protestonun güvenliğinden sorumlu polis birimlerinin değişimini ele alınan ilk bölümde, 1990'lardan itibaren artan militarizasyon ve sertleşme süreci incelenmiştir. İkinci bölümde günümüzde protestonun kontrolünde sıkça benimsenen etkisizleştirmeye yönelik strateji tercihi, bu stratejileri uygulamayı mümkün kılan istihbarat, gözetim ve müdahale araçlarına ve teknolojilerine bakılmıştır. Üçüncü bölümde protestonun ve protestocunun kriminalize edilmesi ve bu bağlamda güvenlik güçlerine sağlanan olağanüstü hâl yetkileri sorunu tartışılmıştır. Dördüncü bölümde polis teşkilatları/ polis alt-kültürleriyle ilgili sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmıştır. Sonuç bölümünde 2008'deki küresel finans krizin derinleştirdiği sorunlar, ardından gelen popülist dalga, kutuplaştırıcı ve dışlayıcı politikaların toplumsal hareketler dolayısıyla protesto üzerindeki etkisi kısaca tartışılmış, bu bağlamda Charles Tilly'nin görüşlerinden de yararlanılmıştır. Tilly'nin demokratik geri gidişe yol açabileceğini düşündüğü dinamikler olan güven ağlarının sarsılması, eşitsizliklerin derinleşmesi ve dayatmacı güç merkezlerinin daha özerk, güçlü hale gelmesi gibi süreçler geçtiğimiz on yıllarda dünya genelinde gözlemlenmiştir. Protesto hakkı konusunda yaşananların da gösterdiği üzere demokraside dünya çapında bir gerileme süreci yaşanmış, demokrasilerin kırılabilirliği bir kez daha

hatırlanmıştır. Söz konusu gerileme günümüzde bir miktar durmuş görünse de demokrasilerin kırılma noktalarını artıran, demokraside geri gidişe yol açabilecek yukarıda sayılan dinamikler ortadan kalkmamış, toplumsal güven yitiminin ve kutuplaşmaların yarattığı hasarlar da henüz onarılmamıştır. Buna karşın akademi ve sivil toplumun demokrasinin kırılma noktası ve demokratik geri gidişin ne kadar kolay gerçekleşebileceği konusunda geçmişten daha dikkatli davranmakta olduğunu, gelecekle ilgili tehditleri ortaya koymakla kalmayıp denetim mekanizmalarının geliştirilmesine için de göz ardı edilmeyecek anlamlı ve değerli bir çaba gösterdiğini ifade etmek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, protesto, polislik, toplumsal hareketler, sivil toplum

KRİZLER VE FELAKETLER ÇAĞINDA MALİ SOSYOLOJİ VE GELECEĞİ

Doç. Dr. Ceyhun GÜRKAN

Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü, Türkiye

cgurkan@politics.ankara.edu.tr

Orcid: 0000-0002-8048-7175

Özet: Mali sosyoloji (Finanzsoziologie / fiscal sociology) iktisat sosyolojisinin bir dalı ve parçası olarak I. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Mali sosyoloji doğumu ve gelişiminden bu yana geçen yüz yıllık sürede ilgi çekmeye devam etmektedir. Bu yükselen ilginin ardında eşitsizlikleri derinleştiren 2008 küresel krizi ile bu küresel krizin ardından gelişen iktisadi, mali, siyasal, toplumsal krizler ve bunalımlar ile sağlık, iklim ve doğal çevre koşullarındaki krizler ve olumsuzluklar bulunmaktadır. Mali sosyoloji Avusturyalı iki politik iktisatçı Rudolf Goldscheid ve Joseph A. Schumpeter tarafından savaş sonrası iktisadi ve toplumsal düzeni yıkıma uğrayan Avusturya için önerdiği ve hem teorik hem politikalar bakımından kamu ekonomisi, politik iktisat ve sosyoloji için yeni anlayışlar sunan bir bilimsel alan olarak bugüne kadar gelişmeye devam etmiştir. Mali sosyoloji doğumundan bugüne üç temel konuyu bünyesinde barındırmıştır. Bunlardan ilki dünya savaşı gibi küresel bir felaket karşısında iktisat-kamu ekonomisi-sosyoloji kesişimindeki bilgi alanının teorik ve uygulamaya dönük olarak yeniden yapılandırılması ile ilgilidir. İkincisi küresel bir felaketin tekil ülkeler üzerinde yarattığı kültürel, politik ve iktisadi krizlerin nedenleri, yapısı ve çözümleridir. Üçüncüsü felaketler ve krizler izinde başarısız ya da başarılı teorik açıklamaların ve uygulamaların sonucunda ortaya çıkabilecek mevcut kapitalist toplumsal ve iktisadi düzenin olası sonu, çöküşü ve yeni gelişim yönü üzerine tezler ve öngörülerdir. 2000’li yıllarda içinde bulunduğumuz neoliberal dönemin iktisadi, politik, sosyo-kültürel, sağlık ve doğa olaylarına dayalı gelişen küresel felaket ve kriz çağı mali sosyolojiyi sıralanan üç temel konu üzerinden yeniden düşünmeyi gerektirmektedir. Bu düşünüm ve irdeleme hem sosyolojinin kapsamındaki devleti ve ekonomiyi teorik olarak yeniden yapılandırma genel çabasını hem de pratikte politikalara yön verecek çözüm önerilerini içeren ve olası çöküş senaryolarından uzak kalacak şekilde toplumların ulusal ve küresel düzeyde iyiliğini, barışını ve esenliğini güvenceye alacak eylem alanını içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mali sosyoloji, felaket yönetimi, neoliberalizm, kapitalizm, iktidar

KANAFANİ VE ANDERSON MODERN HUDUTLAŞTIRMA SİSTEMLERİ İÇİN NE DERDİ?

Dr. Öğr. Üyesi Çağdaş CEYHAN

Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Türkiye

cceyhan@anadolu.edu.tr

Orcid: 0000-0003-1811-7816

Özet: Bu çalışma hareket halinde olan nüfusları, ekonomik, politik ya da doğal nedenlerle göç etmek zorunda kalan toplulukları iki farklı kitap üzerinden düşünme çabasında olacaktır. Kitaplardan ilki Filistinli devrimci edebiyatçı Gassan Kanafani'nin "Güneşteki Adamlar"ıdır. Kitap Arap İsrail savaşından sonra Kuveyt'e göç etmeye çalışan üç Filistinli göçmenin sonu hayal kırıklığı ile biten çöldeki yolculuğunu anlatır. Diğeri ise 1912'de sonlanan Amerikan sınır genişlemesi boyunca özellikle sınırlardaki demiryollarında çalışarak bu sürecin önemli bir bileşeni olan Hobo adı verilen göçmen işçilerle ilgili Nels Anderson'un "Evsiz Adamın Sosyolojisi" kitabıdır. Her iki kitabın yazarı da eserlerinde anlattıkları göç deneyimini yaşamışlardır. Buradan yola çıkarak; sözü edilen eserlerde yer alan biri politik ve ekonomik, diğeri ekonomik olan iki göçmen tipi günümüz göç hareketlerini anlamaya nasıl yardımcı olabilir? Burada Achille Mbembe'nin literatürü yaptığı katkı oldukça önemlidir. Mbembe hudutlaştırmanın çağdaş kapitalizm altında yatan örgütlü şiddetin özel adına dönüştüğünü ifade eder. "Hudutlandırma" bu dünyanın güçlerinin, belli mekanları, belli kesimler için mütemadiyen geçilmez kıldıkları süreçtir (Mbembe, 2022: 72). Kanafani'nin "Güneşteki Adamlar" romanı bu tür hudutlaştırmaya karşı direnç ve umutsuzluk arasında salınan bir tona sahipken; Anderson'un Hobo'su bizzat kendi elleriyle hudutları genişleten, sınır çeken göçmen işçinin sosyolojik analizidir. Hudut kavramı her iki eserde farklı bağlamlara sahiptir. Hudut kavramı iki eserde karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilecektir. Son olarak modern geri dönüşüm merkezleri ve mülteci kampları hudutun anlamını nasıl değiştiriyor sorusuna cevap aranacaktır? Pek tabii ki bu merkezlerin sahip olduğu tanıma, tasfiye etme, tecrit etme işlevlerini yerine getiren dijital altyapılar ya da diğer adıyla dijital hudutların anahtar rolü de açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hobo, nekropolitik, hudutlaşma, göçmen, kanafani

ZAMAN YOLCULUĞU, GELECEK VE ÖZGÜRLÜK ÜZERİNE: 12 MAYMUN FİLMİ

Doç. Dr. Çiçek COŞKUN

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

ccoskun@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-6563-0164

Özet: Karanlık bir gelecek senaryosu çizen post-apokaliptik filmlerde karşımıza sıklıkla virüsler, çevre felaketleri, iklim krizi konuları çıkmakta ve bizleri yaşadığımız hayatı sorgulamaya itmektedir. Post-apokaliptik filmlerde çoğu zaman iktidar eleştirisi yapılmaktadır. Öte yandan, filmlerdeki yoğun geçmişe ve özgürlüğe özlem hissi de seyirciye geçebilmektedir.

Bu çalışmada, Terry Gilliam'ın 1996 tarihli filmi 12 Maymun'un bir okumasının yapılmasına çalışılacaktır. Chris Marker'ın La Jeteé isimli filminden esinlenilmiş olan filmde insanlar, sadece onları öldüren bir virüsün ortaya çıkmasıyla yer altında yaşamaya başlamışlardır. Bu dünyada iktidar, güç ve suç ilişkileri devam etmektedir. Filmde iktidarı elinde bulunduran yönetici/bilim insanları virüsün ortaya çıktığı yıl olan 1996 yılına gönderirler. Fakat filmde net bir biçimde belirtilmemiş olsa bile, tam olarak istedikleri şey geçmişe gönderdikleri mahkûmun virüsün ortaya çıkmasını engellemesi değildir. İstedikleri şey onun virüsün çıkış nedenini bulması ve/veya bir örneğini onlara getirmesi ve böylece bir tedavi bulabilmeleridir. Virüsün ortaya çıkmasına engel olunursa, gelecekteki dünyada elde ettikleri iktidar hiçbir zaman gerçek olmayacaktır. Film bu bağlamda bize iktidar, güç, geçmişe özlem, özgürlük isteği ve zaman kavramları üzerinde düşünme fırsatı verir ve geleceğin geçmişten daha güzel olacağı kanısını sorgulamamıza neden olur. Bütün bunlar ışığında çalışmada Foucault, Baumann, Goffman ve Deleuze'ün çalışmaları üzerinden filmde aktarılan iktidar, kapitalizm, zaman, geçmiş ve gelecek kavramları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İktidar, geçmişe özlem, gelecek, zaman yolculuğu, felaket sonrası filmler

BİREYLERİN İYİ OLMA HALLERİNE ÇEVRESEL GÖSTERGELER ARACILIĞIYLA BAKMAK

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Sema SIRMA

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

csemapolat@gmail.com

Orcid: 0000-0002-0839-2390

Özet: Bireyler; temelde hayatta kalabilmek, beslenme ihtiyaçlarını giderebilmek ve ontolojik güvenliklerini sağlamak amacını taşımaktadırlar. Bireylerin ontolojik güvenliğini sağlayabilmeleri noktasında barınma önemli bir ihtiyaç alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde bireyler farklı malzemeleri kullanarak buldukları bölgenin iklim koşullarına göre barınma ihtiyaçları için evler yapmışlardır. Barınmanın yanı sıra bireyler öncelikle beslenebilmek için avcı ve toplayıcı olarak yaşamışlardır. Bu noktada bireylerin ihtiyaç duydukları hammaddeleri çevresel kaynaklardan sağladıkları görülmektedir. Bu dönemde doğaya karşı nispeten korunmasız konumda olan bireyler zamanla tohumun ıslah edilmesi ve ateşin kontrol edilmesiyle birlikte doğa karşısındaki güc kazanmaya başlamışlardır. Sanayileşme sürecindeyse buhar gücü ve hızlı makineleşme insanın doğa karşısındaki konumunu değiştirmiştir. Sanayileşme sürecinde doğal kaynakların özellikle de fosil yakıtların aşırı kullanımı çevresel tahribatı hızlandırmıştır. Günümüzde antropojenik etkilerin azaltılarak biyolojik çeşitliliğin ve yaban hayatının korunması, su kaynakları, atık yönetimi, enerjiye yönelik politikalar sürdürülebilirlik kavramı açısından ele alınmaktadır. Belirtilenlere ek olarak çevresel koşullar bireylerin iyi olma hallerini belirleyebilmektedir. Bireylerin iyi olma halleri umutlu ve mutlu olabilmeleri anlamlarına gelebilmektedir. Bu çalışmada, sosyolojik açıdan çeşitli disiplinlerin kesişim alanında yer alan çevresel sorunlar sürdürülebilir kalkınma, bireyin yaşam standartları ve bireyin iyi olma hali arasındaki dengenin korunabilmesi bağlamında konu edilmiştir. Konu kapsamında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nin ülkelerin iyi olma hallerini belirlemek için 2010 yılından itibaren güncel göstergeleri kullanarak her iki yılda bir yaptığı How's Life? Measuring Well Being isimli çalışmanın çevre verilerinden yararlanılmıştır. Türkiye'de yıllara bağlı olarak; hava kalitesi ve iklim, biyoçeşitlilik, çevresel politikalar, orman, üretim ve tüketim, atık ve su alt göstergeleri ile incelenen çevre verilerinde ne tür değişimlerin yaşandığı karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Birey- çevre ilişkisi, çevre, iyi olma hali

DİJİTAL TOPLUMDA YENİ HATIRLAMA BİÇİMLERİ VE ÇEVRESEL SONUÇLARI: GLOBİTAL HAFIZA VE SUNUCU ÇİFTLİKLERİ

Araştırma Görevlisi Elif ÖZUZ DAĞDELEN

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye
elifozuz@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-6567-268X

Araştırma Görevlisi Ayçe İdil ATAÖĞLU

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye
aidilataoglu@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0003-1025-7195

Özet: Dijital kırılma toplumdaki her olgu gibi hafızanın da dönüşmesine yol açmıştır. Dijitalleşen ve küreselleşen bellek -global hafıza- hem kişisel hem de toplumsal belleği birleştirmekte ve yeni bir sermaye biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu belleğin oluşturulması için kullanılan bireysel ve toplumsal emeğin yanı sıra, dijital verilerin toplanması, depolanması ve işlenmesi sürecinde ortaya çıkan çevresel etkinin de göz önünde bulundurulması gerektiği göze çarpmaktadır. Buna göre, global hafıza ekonomi politığının doğası, dijitalleşme ve küreselleşme açısından olduğu gibi yol açtığı sosyo-ekolojik sonuçlar kapsamında da derin eşitsizlikler içermektedir. Büyük hafıza fabrikaları olarak tanımlanan sunucu çiftliklerinin, tüm bu süreçte etkin rol aldığı ve büyük bir tehdit unsuru olarak ele alınması gerektiği görülmektedir. Bu amaçla, bu çalışmada, global hafıza ekonomisinin sosyo-ekolojik sonuçlarına bir örnek teşkil edebilecek sunucu çiftliklerinin yol açtığı çevre tahribatı sorunsallaştırılmaktadır. Bu doğrultuda, Avrupa Birliği Yeşil Mutabakatı ve Avrupa Birliği Yeşil ve Dijital Koalisyonu'nun dijitalleşme ve çevre konusunda ulaşmak istediği hedefler ve önlemek istediği sonuçlar göz önünde bulundurularak global hafıza ekonomisinin çevresel sonuçları sorgulanmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre, global hafıza merkezleri olarak sunucu çiftlikleri, yol açtıkları çevre tahribatı kapsamında dijitalleşme ve çevre ilişkisinin çok yönlü olduğunun bir örneğidir. Dahası, dijital kırılma ile ortaya çıkan dijital hafıza ve bu hafızanın küreselleşme sürecine dahil oluşu ile sanayileşen global hafıza ekonomisi, yalnızca çevre tahribatı ile ilişkili olarak değil daha büyük ölçekte bir sosyo-ekolojik dönüşümün aktörlerinden biridir. Bu dönüşüm, kolektif hafızanın ne olduğu ve nasıl işlediği sorularını yeniden düşünme gerekliliğini beraberinde getirirken, global hafıza ekonomisi hem içerdiği emek ve sermaye ilişkisi açısından hem de çevre adaleti merkeze alınarak düşünölmeye değer bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, çokluğun hafızası, global hafıza, sunucu çiftlikleri, çevre adaleti

ANADOLU MUTFAĞI GÜNCEİ: 6 ŞUBAT DEPREMLERİ SONRASI HATAY-BELEN'DE KURULAN SAHRA MUTFAĞINA İLİŞKİN OTOETNOGRAFİK DEĞERLENDİRME

Dr. Öğr. Üyesi Erhan AKARÇAY

Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

eakarçay@anadolu.edu.tr

Orcid: 0000-0001-6594-5484

Özet: Bu çalışma 6 Şubat 2023'te 10 farklı ilde gerçekleşen büyük depremin ilk haftasında Hatay'ın Belen ilçesinde kurulmuş sahra mutfağında, 4-11 Mart 2023 tarihleri arasında gönüllü olarak katılımcı olduğum saha verilerine dayanmaktadır. Doğal ya da doğal olmayan afetlerde, kriz durumlarında arama kurtarma faaliyetlerinden sonra ilk ortaya çıkan ihtiyaç sağlık ve beslenmeye ilişkindir. Sahra hastaneleri kadar sahra mutfakları da afet sonrası kriz durumlarında hayati öneme sahiptir. İşte bu nedenle deprem sonrası ilk birkaç gün içinde gerek hazır gerekse sahada üretilmiş gıda temini oldukça kritiktir. Deprem felaketinde yaşanan ulaşım, altyapı ve lojistik sorunlar nedeniyle gıdanın temini zaman almıştır. İşte bu nedenle afet koordinasyonu, afet öncesi planlamalar ve senaryolar olası sahra mutfaklarını da kapsamalıdır. Anadolu Üniversitesi'nin himayesine aldığı, gönüllü desteği ile altı aylık bir süreç içinde destek vermeyi planladığı, akabinde Anadolu Mutfacı olarak adlandırdığı sahra mutfağındaki bir haftalık gönüllülük deneyimim, araştırmacı kimliğimle bulunmamama karşın katılımcı gözlem pratiklerim ve saha notlarım bu değerlendirmeyi özgün kılmaktadır. Otoetnografik öğeler barındıran değerlendirmelerimde öznel olduğu kadar araştırmacı kimliğimle nesnel birtakım tespitlerde bulunmaya çalışacağım. Olağan koşullarda mutfak etnografisi üzerine girişimleri olan bir araştırmacı olarak, olağanüstü koşullarda oluşturulmuş sahra mutfağının analizini yapmak belirli ölçülerde analitik sınırlandırmalara sahip olacaktır. Ancak yine de deprem veya başka afetlerde sahra mutfaklarının yaşamsal önemine ilişkin daha sonra yaşanabilecek benzer afet durumlarında eyleme geçmek için çeşitli önerilerde bulunmak, afet koordinasyonu, planlaması ve hazırlıkları için elzemdir. Öte yandan afet sosyolojisi ve gıda sosyolojisi kesişiminde gıda hakkı, gıda güvencesi ve kültürel beğeniler gibi kavramsallaştırmalar ile ilişkilendirerek kısa, orta ve uzun vadeli olarak depremin gıda, gıda temini ve sürdürülebilirlik açısından etkilerine bu çalışma kapsamında yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sahra mutfağı, otoetnografi, mutfak etnografisi, mutfak sosyolojisi, afet sosyolojisi

TÜRKİYE'DE MÜZİK ENDÜSTRİSİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE BAĞIMSIZ SANATÇILARIN PLATFORMLAŞMA KARŞISINDAKİ STRATEJİLERİ

Prof. Dr. Mutlu BINARK

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, TV ve Sinema Bölümü Bilişim ve Enformasyon Teknolojileri
Anabilim Dalı, Türkiye

binark@hacettepe.edu.tr,

Orcid: 0000-0002-7458-5203

Dr. Öğr. Üyesi Erman M. DEMİR

Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Film Tasarımı Bölümü, Türkiye

medemir@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-7123-5742

Dr. Öğr. Üyesi Serra SEZGIN

Ankara Bilim Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, Türkiye

serra.sezgin@ankarabilim.edu.tr

Orcid: 0000-0002-8737-515X

Doktora Öğrencisi Gökçe ÖZSU

Hacettepe Üniversitesi, İletişim Bilimleri Bölümü, Türkiye

gozsu@hacettepe.edu.tr.

Orcid: 0000-0002-8732-1397

Özet: Müzik endüstrisindeki dijital dönüşüm, platform ekonomisinin yaygınlaşmasına koşut olarak müzik akışım platformlarında cisimleşmektedir. Müzik akışım platformlarının müzik içeriklerini kullanıcılara sunarken uygulamakta oldukları algoritmik kürasyon, gerek dinleyicide gerekse sanatçıda beğeninini şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Algoritmik kürasyon, müzik endüstrisinde sanatçılar, menajerler, yapımcılar ve plak şirketlerinden oluşan geleneksel iş modeline karşı, yeni bir dolayımlayıcı rolü görmekte, sanatçı ve dinleyici arasındaki ilişkiyi belirleyen “yeni kültürel aracı” rolünü üstlenmektedir. Platform kapitalizminin görünür eli algoritmik kürasyon aracılığıyla şekillendirilen dijital iş modelinde bağımsız sanatçılar bıçak sırtı bir konuma sahiptir. Bağımsız sanatçılar bir yandan sahip oldukları dijital sermayelerini kültüre ve ekonomik sermayeye tahvil etmeye çalışmakta, öte yandan da dijital yetkinliklerini kendin yap kültürü ile pratiğe dönüştürmekte, sürekli özverili/fedakar bir tutum içerisinde olmaları beklenmektedir. Küresel müzik akışım platformlarının çalışma mantığı sanatçıların yaratıcı üretim pratiklerini de şekillendirmektedir. Müzik endüstrisinin bu yeni ekonomik yapısı ve ilişkileri içinde, sanatçının konumu giderek güvencesizleşmektedir.

Bu çalışmada platform kapitalizm ile birlikte dönüşen müzik endüstrinin yeni yapısı karşısında bağımsız sanatçıların kendilerini nasıl konumlandıkları tartışılmaktadır. Geniş kapsamlı olarak yürütülen araştırma projesi çerçevesinde, 2021-2022 yılları arasında Türkiye’de müzik endüstrisinin farklı aktörleriyle 4 odak grup ve 30 derinlemesine görüşmeyi içeren ve toplam 60 derinlemesine görüşmeden oluşan saha araştırması yürütülmüştür. Bu çalışma kapsamında ise 9 bağımsız sanatçıyla yapılan derinlemesine görüşme bulguları çalışmanın sorunsalı temelinde tartışmaya açılacaktır. Araştırmada, bağımsız sanatçıların platformlaşma ve algoritmik kürasyon olgularını nasıl kavradıkları, platform ekonomisi karşısında hayatta kalabilmek için ne tür stratejiler geliştirdikleri incelenmektedir. Bağımsız sanatçıların kendi emek süreçlerine ilişkin inisiyatif kullanmaları, yaratıcılık sürecinin tüketimin hızına koşut hızlanması, dijital sermaye gereksinimi ile bireysel özveri kültürünün birlikte üretilmesi, platform ekonomisi karşısında sanatçının coğrafi dezavantaja sahip olması araştırmanın bulguları olarak sıralanabilir. Bulgular, Türkiye’de bağımsız sanatçıların küresel müzik akışım platformları ve platform ekonomisi karşısında, bir yandan platformların sunduğu olanaklar doğrultusunda umutlu öte yandan da dijital iş modeline paralel kırılğan ve güvencesiz emek gücüne dönüştüğünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Platform ekonomisi, dijital dönüşüm, müzik endüstrisi, bağımsız sanatçılar, dijital platformlar

JENERASYON TEORİLERİNİN ANALİTİK KUVVETİ VAR MI? İKİ DÜNYA ARASINDA Y KUŞAĞI

Sosyoloji ve Sosyal Antropoloji Yüksek Lisans Mezunu Ersan AVCI

avciersan1@gmail.com

Orcid: 0009-0005-1523-2730

Özet: Sınıfa dayalı toplum analizlerinin yatay bir katmanlaşmadan bahsettiğini söylemek abesle iştigal olmaz. Sınıfsal analizin kuvvetini, kimlik siyasetinin ayyuka çıkması ile daha da net bir şekilde görüyoruz. Bu bildirinin derdi sınıfsal analizin gücünü sorgulamak değil, dikey kesen bir birimin bu türden analizleri daha derin ve kuvvetli hale getirip, getiremeyeceğini sorgulamaktır.

Jenerasyon teorilerinin çözümleyici sınırları, Euro-sentrik oluşları bilinen eleştirilerdir. Ancak “precarious” halin neredeyse küresel düzeyde paylaşıldığı bir ortamda, bu eleştirilerin geçerliliği azalıyor olabilir. Geleceğin daha da fazla belirsizlik getireceğini varsayabiliriz. İklim krizi, mülteci krizleri, konut-barınma krizleri, yükselen/yükseltelen kültür savaşları, temel ihtiyaçların pahalılaşması vs. gibi konular bize bunların ipuçlarını veriyor. Tüm bunlara ek olarak, konvansiyonel finans araçlarının durumu (yüzde 1’e servet aktarmaktan başka bir şey yapmaması, Büyük Reset meselesi) ve konvansiyonel olmayan finans araçlarının karmaşıklığı da söz konusu belirsiz ve ultra-akışkan durumu daha da kötü hale getirecek gibi.

Teknolojik ilerlemelerin de ortamı belirsizleştirmek ve insanları sağlam bir zeminde olmadıkları konusuna ikna etmekte benzer etkilerinin olduğunu söyleyebiliriz. Sadece son dönemde yaşanan kripto patlaması, NFT çılgınlığı ve Metaverse kaçıışı bile bu dalgalı denizin ne kadar sertleşebileceğini gösteriyor.

Tüm bunların ortasında yer alan ve sürekli FOMO ve gelecek kaygısı altından olan bir kuşak görüyoruz. Y kuşağı. Türkiye’de ve dünyada Y kuşağı altında toplanabilecek olan kitlelerin kendinden önceki ve sonraki kuşaklar arasında marjinalleştiğini söyleyebiliriz. Eski dünyaya geç, yeni dünyaya erken kalmış olan Y kuşağının politik olarak aktif olduğunu, “occupy” hareketlerine öncülük ettiği bir dönemde gördük. Tüm bunları dikkate alarak benim sunumumda peşine düşeceğim sorular şöyle olacak: Kimliklerin, sınırların, iş gücünün, barınmanın, insanca yaşamının market lehine kayganlaştığı dünyada bir tür ortak kader hissiyatına sahip olduklarını ve bunun bir itici gücü olduğunu söyleyebilir miyiz? Peki kuşaklaşmanın hızının giderek arttığı ve 5-6 yıl gibi yaş farklarının bile birbirini anlama konusunda engel oluşturduğu, yani “cohort”ların hızlı birbirinden uzaklaştığı bir dünyada Y kuşağı’nın son global kuşak olduğu da iddia edilemez mi? Sınıfsal ayrımları, şekilsiz bir FOMOnun büyüttüğü gelecek kaygısı ile dikey kesebilen bir kuşak analizinin yarının “veri” ve “surveillance” takıntılı toplumunda bir anlamı olur mu?

Anahtar Kelimeler: Precarity, jenerasyon teorileri, gen Y, sınıf teorileri

DİJİTAL KÜLTÜR VE MEDİKALLEŞME: “NEYİM VAR?” UYGULAMASI ÜZERİNDEN BİR YORUMLAMA

Araştırma Görevlisi Ezgi Hazal TURHAN

Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

ehazalturhan@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-2208-0086

Özet: Toplular durağan, sabit ve kararlı oluşumlar değildir. Aksine, toplular zaman içinde değişen ve bu değişimin ardından yeni olgularla şekillenen birlikteliklerden meydana gelmektedir. Topluların değişmesine neden olan başat faktörlerden biri ise teknolojidir. İnsanlık teknolojiyi icat etmemiş, teknoloji insanlıkla beraber geliştirilmeye başlanmıştır. İlerleyen teknoloji ve insanın dünyayı kavramak için geliştirdiği yeni teknikler geleneksel kültürün yeniden şekillenmesine veya yeni bir kültürün oluşmasına sebep olmaktadır. Geleneksel kültürün bir parçası olarak mı yoksa ayrı bir kültür olarak mı tanımlanacağı hala tartışma konusu olan dijital kültür ise dijitalleşme sonucu ortaya çıkmıştır. Dijitalleşme sürecinin ise tarım toplumundan endüstri toplumuna geçiş sürecinde ayak sesleri duyulmaya başlamıştır. Daha önce alışlagelmiş olmayan üretim teknolojileri ile insanlık yeni bir sürece geçiş yapmıştır. Bu süreçte ise dijitalleşme ve dijital kültür iç içe geçerek toplumsal hayatı şekillendirmeye başlamıştır. 20. y.y.'a gelindiğinde ise teknolojik gelişmeler toplumsal hayatta daha fazla görünür olsa da aslında soyut temellerle ilerlemeye devam etmiştir. Bilgisayar yazılımları, internetin keşfi ve internetin keşfi ile gelişen web teknolojileri yeni yüzyılda dijitalleşmenin ve ortaya çıkan dijital kültürün daha baskın hale gelmesinin temel nedenlerindedir. Dijital kültür ise diğer alanlarda olduğu gibi sağlık alanında da etkilerini göstermiştir. Git gide medikalleşen bir toplum yani bireylerin yaşam sürecinde başına gelen her türlü durumun tıbbi açıklamasının olduğu düşünülen bir toplum, yeni sağlık teknolojileri ile çevrelenmiştir. Sağlıkta yaşanan dijital devrimler medikalleşmeyi destekleyerek hem olumlu hem olumsuz durumlar açığa çıkarmaktadır. Özellikle Türkiye’de kamu alanındaki uygulamaların neredeyse tamamen dijital alanlara taşınması bireylerin dijitalleşme ile olan bağına artırmıştır. Bunun en büyük örneklerinden biri ise e-devlet, e-nabız, MHRS gibi uygulamalardır. Bu uygulamalara ek olarak daha yakın bir zamanda ortaya çıkan Neyim Var? uygulaması ise medikalleşme bağlamında tartışılmaya açık bir sağlık hizmeti haline gelmektedir. Çalışmada, Neyim Var? uygulaması medikalleşme bağlamında yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, dijital kültür, medikalleşme, dijital toplum, sağlık uygulamaları

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ÇEVRE MERKEZCİ ÇEVRE ETİĞİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Doktora Öğrencisi Görkem SAYLAM HIZARCIOĞLU

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Türkiye

gorkemsh@gmail.com

Orcid :0000-0002-2199-2163

Özet: Günümüzde çevre sorunsalının en önemli gündem maddesini küresel iklim krizi oluşturmaktadır. Sorun, yerel veya bölgesel olmaktan daha ileriye, küresel boyuta ulaşmıştır. Karar vericilerin hatalı çevre politikaları sonucunda topraksızlaşma, erozyon, çölleşme, hava ve su kirliliği sorunlarının sebebi olarak küresel iklim değişikliğini göstermektedir. İklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğu, bilimsel verilerle de desteklenmektedir. Küresel ısınmaya yol açan başlıca etmen, toplumsal etkinlikler sonucu ortaya çıkan atmosferdeki sera gazlarının artmasıdır. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli Değerlendirme Raporlarına göre, (Intergovernmental Panel on Climate Change- IPCC), İklim Değişikliği sorununun temeli insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan sera gazlarıdır. İklim Değişikliği çevresel risklerin ortaya çıkmasına ve küresel iklim değişikliği için farklı çözüm yolları arayışına gidilmesini zorunlu kılmaktadır. Küresel İklim Değişikliği ile mücadelede, temel Uluslararası Anlaşmalar aşağıdaki gibidir:

1. 1992 tarihli Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Programı (BMİDÇS),
2. 1997 tarihli Kyoto Protokolü,
3. 2015 tarihli Paris İklim Anlaşması.

İklim değişikliğine ilişkin küresel çalışmaların ve politikaların etik boyutlarının sorgulanması özel bir önem taşımaktadır. Günümüz çevre politikalarının belirlenmesinde sadece insana değil, aynı zamanda canlı ve cansız diğer varlıklara da ahlaki değer verilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. İnsanın kendi türü ve diğer varlıklarla olan ilişkilerinin nasıl olması gerektiği özel ilgi gerektirmektedir. Bu çerçeve içerisinde çevre sorunlarının temelinde insanın kendini üstün varlık sayarak doğaya hükmetme çabası dikkat çekmektedir (Algan, 2008, s.191). Geleneksel etik kuramları insan ve doğal çevre arasında doğrudan bir ahlaki ilişki olduğunu reddeder (Des Jardins, 2006, s.198). Çevreye etik yaklaşımları başlıca üç ana grupta toplanabilir: İnsan merkezci yaklaşım (antroposentrik) sadece insanın ahlaki bir değere sahip olduğunu iddia eder. Canlı –merkezci (biyosentrik) yaklaşıma göre, tüm canlılar ahlaki ehliyete sahiptir. Çevre –merkezci (ekosentrik) etik yaklaşım ise canlı ve cansız tüm varlıklara bütünlük olarak bir değer vermektedir. Bütünlük bir çevre etiği anlayışı, tüm ekosisteme ahlaki bir değer

vermekle mümkün olabilmektedir (Des Jardins, 2006). Günümüzde, çevresel politikaların temel problemi, çevreye insan-merkezci bir bakış açısı ile bakmaktan kaynaklanmaktadır. Bu çalışmada, çevre-merkezci etik anlayışın düşünsel kökleri incelenerek, temel önermeler bağlamında çevre politikalarını etkilemedeki rolü üzerinde durulacaktır. Küresel iklim değişikliği ile mücadele konusunda Birleşmiş Milletler (BM) tarafından ortaya konulan sözleşmelerin içerikleri değerlendirilmeye çalışılacaktır. Temel önerme, insan-merkezci etik anlayışına uygun olarak hazırlanan Uluslararası Sözleşmelerin küresel ve bölgesel olarak çevre sorunlarına çözüm bulabilme kapasitesinin sınırlı olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, küresel ısınma, etik, çevre etiği, çevre-merkezci etik

ORDUYA GELİN GİDEN KADINLAR: ASKER EŞİ KADINLARIN YAŞAM ANLATILARINDA ORDU YAŞAMININ TASVİRİ

Dr. Hakan ŞAHİN

Başkent Üniversitesi. Sosyoloji Bölümü ve Hukuk Fakültesi Lisans Öğrencisi, Türkiye

hsahin222@gmail.com

Orcid: 0009-0005-5913-2520

Özet: Türkiye’de profesyonel askerlerin kışlanın yanı sıra lojman, orduevi gibi mekanlar dolayısıyla/sayesinde sivil hayattan yalıtılan yaşamları, içinde sadece kendilerinin değil eş ve çocuklarının da yer aldığı bir uzamdır; askerlik, ailelerin de seferber edilip içerildiği bir meslek görüntüsü sergiler. Bu bakımdan ordunun bir asker ordusu olduğu kadar asker eşleri ordusu olarak da var olduğunu ve fakat bunun erkek egemen dil tarafından görünmez kılındığını öne sürmek mümkündür. Erkek egemen dil tarafından görünmez kılınan bir diğer şey, bu kadınları askerî evrenin üyesi ve kocalarının meslekî bir ekstremitesi yapmaya dönük görünür ve/veya örtük, vülger ve/veya “incelikli” birtakım pratik ve tekniklerdir. Maalesef, söz konusu uygulama ve tekniklerle dolu askerî yaşantıyı açığa çıkartabilecek sosyolojik çalışmaların yeterliliğinden söz etmek mümkün görünmüyor. Bu eksiklik nedeniyle ordu içinde toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl kurgulandığı, nasıl üretildiği ve yeniden üretildiği konusu, üzerinde yeterli çalışma yapılmamış bir alan olarak beliriyor. Bu çalışma ise gerek askerlerin kendileri tarafından gerekse asker eşleri tarafından kaleme alınan hatırat, röportaj, günlük, defter gibi bazı yaşam anlatılarının içerik çözümlemesine dayanıyor. Bildiride, bu çözümlemeler üzerinden söz konusu kadınların ordu yaşamını hangi özellikleriyle tasvir ettiğine ve askerlik mesleğinin onların hayatlarına nüfuz eden örüntüsüne bakmaya teşebbüs edilmektedir. Böylelikle, bahse konu örüntünün askeri yaşantı içinde görünür hale gelen çeşitli pratiklerine ve bu pratiklerin hangi tekniklerle gerçekleştirildiğine ilişkin çeşitli örnekler yer verilecektir. Genel olarak bakıldığında asker eşleri kadınların ordunun adeta organik bir uzantısı olarak görüldüğünü, askerlerin kendilerinin tâbi olduğu birçok kurala onların da uymasının beklendiğini, kimi kadınların bu kurumsal özelliklere belirli bir eleştirel tavır ile yaklaşırken, kimilerinin ise bu toplumsal evrene rekabetçi biçimde dahil olduğunu ve erkek egemen kuralların yeniden üretilmesine katkı sağladığını öne sürmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Yaşam anlatıları, toplumsal cinsiyet rolleri, Türkiye’de ordu, askerî yaşam, militarizm

GELECEĞİN ŞEKİLLENDİRİLMESİNDE TRANS-HÜMANİZMİN ROLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇİFCİ

İstanbul Aydın Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Yazılım Mühendisliği, Türkiye

hasancifci@aydin.edu.tr

Orcid: 0000-0002-2679-254X

Özet: Bu çalışmada, trans-hümanizm kavramı ve onun insanlığın geleceği üzerindeki etkileri teknik ve sosyolojik açıdan incelenmektedir. Trans-hümanizm, insanların biyolojik sınırlarını aşarak fiziksel, zihinsel ve duygusal yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan felsefi ve teknolojik bir harekettir. Trans-hümanizm, nanoteknoloji, biyoteknoloji, genetik mühendislik ve yapay zekâ gibi ileri teknolojilerin kullanımını desteklemektedir. Bu teknolojilerin insanların yaşam kalitesini artıracak ve yaşam süresini uzatacak düşünülmemektedir. Trans-hümanist düşünce, insan doğasının sürekli geliştirilebileceği ve teknolojinin insan yaşamını zenginleştireceği fikrine dayanmaktadır. Bu düşünce yaklaşımına göre, insanların yaşam sürelerini uzatma, zihinsel ve fiziksel performanslarını artırma ve hastalıklar ve yaşlanma sürecinin etkilerini azaltma için teknolojiden azami şekilde istifade edilmelidir. Bu araştırmada, trans-hümanizmin toplumdaki potansiyel faydaları ve riskleri de dâhil olmak üzere, insanlığın geleceğini şekillendirebileceği farklı yollar analiz edilmiştir. Trans-hümanizmin en önemli faydalarından biri, birçok hastalığı ve engeli ortadan kaldırarak insanlar için daha uzun ve sağlıklı bir ömür sağlama potansiyelidir. Bununla birlikte, sosyal eşitsizliğe ve etik kaygılara yol açan gelişmiş yeteneklere sahip yeni bir insan sınıfı yaratma ihtimali, bu hareketin riskleri arasındadır. Çalışmada ayrıca bilim adamları, politika yapıcılar ve toplum dâhil olmak üzere farklı paydaşların trans-hümanizmin geleceğini şekillendirmedeki rolü incelenmiştir. Trans-hümanizm, insan yaşamını ve deneyimini dönüştürme potansiyeline sahip olduğundan, bu konudaki politika ve düzenlemeler için disiplinler arası araştırma ve geniş kapsamlı paydaş katılımı gerekmektedir. Araştırmada, etik, sosyal ve teknolojik açılardan sorumlu bir yaklaşımın benimsenerek trans-hümanizmin gelişimini yönlendirmek amacıyla farklı disiplinlerden gelen uzmanların iş birliği yapmasının gerektiği vurgulanmaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada, insanlığın geleceğini şekillendirmede trans-hümanizmin rolüne dair kapsamlı bir bakış sunulurken, bu hareketin potansiyel faydalarının yanında etik ve sosyal sonuçlarının dikkate alınmasının önemli olduğu belirtilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Trans-hümanizm, trans-hümanizmin sosyal etkileri, trans-hümanizmin teknik boyutları, teknolojinin potansiyelleri, trans-hümanizm teknolojileri

FİLMİ REHBER OLARAK KULLANMAK: BURNING VE SINIF KİNİ

Doktora Öğrencisi Latife İrem EMEKTAR

Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Doktora Programı, Türkiye

irememehtarbz@gmail.com

Orcid: 0000-0001-7677-6444

Özet: Filmlerin bir tüketim sembolü olarak izleyici için yalnızca var olan saatiyle sınırlı kalmadığı bilinmektedir. Filmler toplum içerisinde kendini ifade etme aracı olarak veya anlamlandırma ve anlatma bağlamlarında kullanılabilir. Aynı zamanda filmlerin söylemlerinden gerçek yaşamdaki olayların işleyişleri için bir rehber olarak faydalanmak da mümkün olmaktadır. Sosyal medyanın günümüz toplumları için ana ekseninde bulunmasıyla beraber bu çalışmanın ana problemi, Burning filminin yarattığı sınıf kını üzerinden yargılayıcı davranışların şekillendiği alanlardır. Filmde yaratılmış ve seyirciye empoze edilen “sınıf kını” ekonomik sermayeye bağlı olarak bireylerin birbirlerine olan düşmanca yaklaşımını içermektedir. Bir sinema filmi üzerinden görünle yetinmenin toplumsal yaşamda yerleşik şekilleri tartışılacak, bu yerleşik şekillerin alanı için sosyal medya tercih edilecektir. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, Burning filminin ortaya koyduğu sınıf kininin sadece günlük yaşamda değil sosyal medyada da nasıl ortaya çıktığını göstermek ve bu görünümün ötesinin olup olmadığını tartışmaktır. Nitekim bu görünüm giderek yaygınlaşmakla beraber gelecekte de yalnız sunulan gerçeklikle yetinilen bir medya bağlamının ortaya çıkma tehlikesi mevcuttur, böylece salt söylemlerin karar verici mekanizmalar haline gelmesinin yolunun açılacağı düşünülmektedir. Söylemlerin karar verici mekanizma haline gelmesinde de izleyicinin alımlama şekli büyük bir rol oynamaktadır. İzleyicinin söylemi benimsemesinin sağlanması da son zamanlarda ortaya çıkan “sınıfsal” filmlerle vuku bulmaktadır. Bu probleme dayanarak söylem analizi ile çözümlenmiş filmin anlatıları göz önünde bulundurulurken filmin sosyal medyadaki seyirci tepkileri üzerinden bir başka analizi daha yapılacaktır. Böylece söylemlerinin ne boyuta ulaştığı takip edilecek, bu boyutun genel olarak toplumsal yaşamda ne gibi yankılara tekabül ettiği incelenecek ve bir filmin sosyolojik çerçevede yaratabileceği imkanlar da ortaya konmuş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Söylem analizi, ekonomik sermaye, Burning, sosyal medya, sinema

ANTROPOSANTRİZMİN ÖTESİNDE BİR ÇEVRE EĞİTİMİ İÇİN POSTHÜMANİZM VE EKOPEDAGOJİ

Araştırma Görevlisi Melike BOZDOĞAN

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

mbozdogan@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0001-8486-2529

Özet: Eleştirel pedagoji yaklaşımları içerisinde konumlandırılabilir olan ekopedagoji, çevre eğitiminin geleceğine ilişkin alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Posthümanizm ve ekopedagoji birlikteliği antroposantrizme dikkate değer eleştiriler yöneltmektedir. Çevre eğitimine ilişkin bu alternatif yaklaşım Paulo Freire'nin önerdiği eleştirel pedagoji içerisinde temellenmektedir. Öğrenme sürecinde hiyerarşilerin reddedilmesi, eğitimin özgürleştirici ve güçlendirici potansiyellerinin ortaya çıkarılması Freire'nin yaklaşımının özgün yönlerini oluşturmaktadır. İnsanı merkeze almayan bir çevre eğitimi, insanın üstünlüğünü reddeden ve hiyerarşiler yerine ilişkiselliğin vurgulandığı alternatif bir çerçeve sunmaktadır. İklim değişikliği ve gezegenimizin geleceği konusunda neler yapılabileceği gibi konular hem çevre eğitiminin önemini arttırmakta hem de bu eğitimin hangi bakış açısıyla ve hangi yollarla verilebileceğini tartışmaya açmaktadır. Dolayısıyla insanın merkezde olmadığı bir çevre eğitimi ve ekoloji yaklaşımının, geleceğimizi sürdürülebilirlik bağlamında dönüştürmeye dair taşıdığı potansiyellerin tartışılması önemlidir. Derin ekolojiye benzer bir şekilde, antroposantrik perspektife güçlü bir eleştiri sunan posthumanizm, insanı diğer canlılar ve varlıklarla eş değer tutmaktadır. İnsanın üstünlüğünün ve insanın merkezi rolünün reddedilmesi temelinde şekillenen bu yaklaşımda tüm canlıların ve varlıkların birbiriyle etkileşimi vurgulanmaktadır. Ekopedagoji ise sosyal ve çevresel adaletin sağlanması konularıyla doğrudan ilişkilidir. Çevre eğitimi konusunda, öğrenme süreçlerinin geleceğine ilişkin bir değerlendirme yapmayı amaçlayan bu çalışmada posthümanizm ve ekopedagoji birlikteliği, geleceğe dair taşıdığı dönüştürücü potansiyelleri vurgulanarak ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Posthümanizm, ekopedagoji, eleştirel pedagoji, antroposantrizm, iklim değişikliği

GÖRÜNMEZLİK: SALDIRGAN ŞEHİRLER, EVSİZLİK VE CİNSİYET

Yüksek Lisans Öğrencisi Mert AKOL

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilim ve Teknoloji Politika Çalışmaları, Türkiye

mert.akol@metu.edu.tr

Orcid: 0000-0002-5235-5116

Özet: Dünyanın her yerinde şehirler git gide daha da özelleşiyor ve söz konusu bu özelleşmeyle gündelik hayatlarını sürdürmek için bu kamu alanlarına muhtaç olan bireylerin şehirlerden ve daha da kötüsü karar-vericilerin ya da diğer vatandaşların zihinlerinden de sürülmesine sebep oluyor. En temel ve insani ihtiyaçlarını karşılamak için kamu alanlarına en çok dayanan grubu barınamayan bireylerin oluşturuyor olması, bu süreçte başvurulan saldırgan mimari ve tasarımların öncelikle/yoğunlukla barınamayan bireyleri hedef aldığı düşünülebilir ve öyledir. Bunun ötesinde, yoğun bir şekilde görünmez kılınmaya çalışılan bu insan kitlesinin içinde halihazırda görünmez olan ve bu nedenle ihmal edilen başka bir alt-grup yer alıyor: barınamayan kadınlar. Barınamayan kadınların evsizliklerini görünmez olarak yaşıyor olduğunun altını çizmek gerekirse bunu basitçe evsiz kişi dendiğinde zihnimizde ağırlıklı olarak orta yaşlı, yalnız bir erkeğin canlanıyor olması üzerinden bile yapabiliriz. Çünkü, şehirlerin daha saldırgan biçimler almadığı ve evsizlerin ortak alanlarda uzaklaştırılmadığı bir dünyada bile etkisi altığında olduğumuz erkek-egemen güç sistemi yüzünden kadınlar kendilerini gizleme ve bu şekilde koruma ihtiyacı duyuyor. Dolayısıyla, barınamayan kadınların, onların ihtiyaçlarının ve hatta onlara eşlik edenlerin (erkeklerin aksine ve genelde bir çocuk) her geçen gün daha da ihmal ediliyor olması bir tesadüf olmaktan oldukça uzaklaşıyor.

Bütün bunlar doğrultusunda “Görünmezlik²: Saldırgan Şehirler, Evsizlik ve Cinsiyet” (evet, matematiksel bağlamda kare olarak bilinen ²) başlıklı bu çalışmada kadınların evsizliğinin göz ardı edilmesi, saldırgan mimariyi ya da tasarımı, evsizliği, cinsiyete dayanan evsizlik meseleleri ele alan literatür ışığında tekrar değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda şaşırtıcı olmasa da ortaya çıkan tecrübeleri ve ihtiyaçları erkeklerinkinden ne kadar farklı olsa da kadınların evsizliğine yönelik yaklaşımlar ne yazık ki bu veya yeterli başka herhangi bir farkındalık ya da anlayıştan yoksun olduğu görülmüştür. Sonuç olarak ve bariz bir şekilde evsizliği ve barınamayan bireyleri saklamak ve bu olguyu gömmek için harcanan kaynak ya da çabalar evsizliği bütün katmanlarıyla anlamaya yönlendirilebilirdi. Bu nedenle, çok daha kapsayıcı ve olumlu bir perspektif sahiplenilerek saldırgan tasarım/mimarinin biçimlerine ve işlevlerine karşı bir bilinç oluşturulmalı ve yaygınlaştırılarak etkileriyle mücadele edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Saldırgan mimari, saldırgan tasarım, evsizlik, barınamayan kadınlar, cinsiyet

2020-2021-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENSİZ GÖÇMENLERİN İŞLEDİĞİ ASAYİŞ SUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Doktora Öğrencisi Murat KOÇANLI

Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye

akadem105@yahoo.com

Orcid: 00 0000035717565

Özet: Göçler tarih boyunca toplumsal değişimde önemli bir bileşen olarak toplumlarda önemli sonuçlara yol açmıştır. Göç aynı zamanda bir toplumsal değişme sürecidir. Göçün oluşturduğu hareketlilik toplumsal yapıdaki değişimler için önemli bir temel etken oluşturmaktadır (Portes, 2010). GİB (2023) verilerine göre halen Türkiye’de 3.426.719 geçici koruma statüsünde Suriyeli ve 236.138 düzensiz göçmen olduğu halde, barınma merkezlerinde 233.000 civarında kişinin bulunması ciddi bir durum tespitidir. Bu durum göstermektedir ki, Suriyeli göçmenlerin %92’sinden fazlası kontrolsüz ve dağınık biçimde ülkenin değişik bölgelerinde yaşamaktadır. Barınma merkezleri, çeşitli sınırlamaları ve yetersizlikleri nedeniyle Suriyeliler tarafından son çare olarak görülmekte, çeşitli kentlere plansız olarak dağılan yerleşen göçmenler de ekonomik, yönetsel, toplumsal, kültürel, mekânsal çok boyutlu sorunların kaynağını oluşturmaktadır. 2011 yılında küçük gruplar halinde başlayan ancak 2013 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle hızı artan Suriyelilerin göçü ile Irak, Pakistan, Afganistan, İran gibi ülkelerden gelen diğer bir göçmen nüfusun varlığı, günümüzde göç ve suç arasındaki ilişkinin mevcudiyetini en çok tartışılan konulardan birisi haline getirmiştir. Birçok ülkede, göçmenlerin suç işleme eğiliminde oldukları, yerli doğumlu olanlardan daha fazla suç işledikleri veya işlenen suçların önemli bir kısmının göçmenler tarafından işlendiğine dair yaygın bir kanaatin egemen olduğu öne çıkmaktadır. Bu nedenle göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde veya ülkelerde toplumsal gerginlikler seviyesinde ciddi sorunlar yaşanabilmektedir. 2012 yılından itibaren yükselen büyük boyutlu insan hareketleri kapsamında düzensiz göçmenler ve geçici koruma statüsünde bulunanlar göç ettikleri toplum ile uyum sorunları yaşayabilmektedir. Nüfus hareketleri ve bölge koşulları, zayıflamış aile, sosyal çevre koşulları ve farklı kolektif bağları, sosyal düzensizliğe yol açmaktadır. Diğer bir ifadeyle gelişen bu durum, bireylerin sosyalizasyon süreçlerin aksamasına neden olmakta ve bireyleri suça itebilmektedir. Aynı zamanda, sosyal düzensizlik göç eden bireylerde düşük bir kolektiviteye ve bağlığa neden olmaktadır. Düşük bağlılık bireyleri suç ortamlarına itebilmekte ve işlenen suçların yüksek olmasına neden olabilmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde araştırmanın problemi 2020-2021-2022 yıllarında jandarma sorumluluk sahasında meydana gelen başta düzensiz göç olmak üzere ortaya çıkan büyük ve beklenmeyen nüfus hareketleri çerçevesinde, düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsünde bulunanların işledikleri asayiş suçlarının jandarma bölgesinde işlenen genel asayiş suçlarına olumsuz etkisini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Belirlenen problem kapsamında, 2020-2021-2022 yılları arasında jandarma sorumluluk sahasında düzensiz göçmenlerin işledikleri suçların analizi yapılmış ve nedenleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Düzensiz göçmen, suç, jandarma, geçici misafir, uyum

SOSYAL MEDYA ÇAĞINDA ‘FUTBOL TARAFTARLIĞI’: ANKARAGÜCÜ TARAFTARLARI, SOSYAL ETKİ VE DİJİTAL ÇAĞ

Doç. Dr. Mustafa Berkay AYDIN

Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Türkiye

berkayaydin@uludag.edu.tr

Orcid: 0000-0002-5948-3954

Özet: İnternetin dünyada insanlar için bir olgu olarak ortaya çıkışından bir süre sonra ‘dijital dönüşüm’ kavramına varacak gündemler ile dijital çağın etkileri çok daha görünür hale geldi. Özellikle Web 2.0 olarak bilinen, kullanıcıların aynı zamanda içerik üreticileri oldukları, sosyal medya platformlarının toplumsal süreçlerde oldukça merkezi olduğu bu zamanlarda, sosyal medya ekonomiden siyasete, kültürel etkinliklerden boş zaman aktivitelerine kadar sosyal pratiklerin köklü değişimine işaret etmektedir.

Dünyanın en popüler sporu olan futbolda ‘tarafdarlığın’ ortaya çıkışı oyunun rasyonelleşmesi, piyasalaşması süreçlerine paralel ortaya çıkarken, ‘tarafdar’ olarak betimlenen izleyiciden, takipçiden farklı olarak en azından asgari düzeyde ‘örgütlü’ bir toplama işaret eden ‘tarafdarlık’ futbolun endüstrileşme sürecinde farklı bir gerçeklik olarak ortaya çıkacaktır. Bugün kullanılan anlamda örgütlü, kendi sembolleri, kendi pratik ve değerleri olan topluluklar olarak tarafdarları sadece sunulan oyunun pasif takipçileri olarak tanımlamak mümkün değildir. 1960 ortalarında Avrupa’da, 1980 başlarından itibaren Türkiye’de ilk örneklerin görüldüğü bu olgu dijital çağ ve sosyal medya zamanlarında ne şekilde etkilenmekte ve dönüşmektedir?

20. yüzyıl ortalarından başlayarak yüzyılın sonlarına doğru hızlanan futbolda piyasalaşma, kitle iletişim araçları etkinliği ve profesyonelleşmenin aynı zamanda farklı bir çıktısı olarak ‘tarafdarlık’, sosyal medya zamanlarında ne gibi bir şekil almaktadır? Bu ana sorunsal için Ankaragücü tarafdarları örneğinde Web 2.0 çağında futbol tarafdarlığının dönüşümüne odaklanılmaya çalışılmıştır. Çalışma çerçevesinde Ankara yerel spor basını ve Ankaragücü tarafdarlarının ‘twitter’ hesapları incelenmeye alınmıştır. Çalışma çerçevesinde sadece hesapların paylaşımları ve paylaşımların etkileşimi üzerinde durulmayacak, en çok takipçisi olan sekiz hesabın yürütücüleri halihazırda başlamış olan görüşmeler tamamlanacaktır.

Sosyal medya çağında tarafdarlık ve etkileri üzerine, esas olarak sosyal medyada başlayan ve yayılan Nisan 2022’de yaklaşık bir hafta süren Kızılay AVM protestosu ve etkileri bir örnek olay olarak alınmıştır. Bu dönemde özellikle twitter mecrası üzerinden yapılan tarafdar paylaşımları yanında, şikâyet siteleri üzerinden tüketici alanından baskı oluşturma ve fiili protesto örgütlenmesine kadar geçen on günlük süreç de bir örnek olay olarak ele alınmıştır. Çalışmanın ana tartışma eksenleri ‘futbol tarafdarlığı’, sosyal medya ve Web 2.0 dönemi ve sosyal etki olarak belirtilebilir.

Geçmişten bu yana taraftarlık olgusunun oluşumu ve sosyal medya çağındaki dönüşüm için teorik, kuramsal tartışmanın yanında, sosyal medyada aktif hesapların yürütücülerinin değerlendirmelerine odaklanan ve son olarak bir örnek olay üzerinde durulan çalışma esas olarak üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmada sosyal medya zeminin taraftar organizasyonlarının etkisini oldukça artırdığı, organizasyon kapasitesi, yaygınlık ve hızını farklı bir boyuta sürüklediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Ankaragücü taraftarları, futbol taraftarlığı, web 2.0

TESLİMAT SEKTÖRÜNÜN GELECEĞİ: MOTOKURYELER GEÇİCİ BİR ANOMALİ Mİ YOKSA KALICI BİR KATMAN MI?

Dr. Öğr. Üyesi Onur BİLGİNER

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

obilginer@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0001-9956-2860

Dr. Zafer GANİOĞLU

Program Manager, International Republican Institute

zaferganioglu@gmail.com

Orcid: 0009-0009-6538-7334

Özet: Küresel kapitalizmin geldiği son aşamada sermaye ve ticari ürünler kadar insanların ve tabii onlarla birlikte hastalıkların da hızla yayıldığına şahit oluyoruz. Bu yayılma hızına ayak uyduran meslek grupları içinde belki de en dikkat çeken teslimat sektöründeki motokuryeler. Zira motokuryeler, COVID-19 pandemisinin etkisiyle iyice büyüyen (platform, market ya da restorandan müşteriye) teslimat sektörünün en ucunda yer alan ve satıcıyla müşteri arasındaki son halkayı oluşturan mesleki grup. Başka bir ifadeyle, online alışverişte herhangi bir ürüne en kısa zamanda ve en güvenilir şekilde ulaşmak isteyen müşterilerin karşılaştıkları tek somut kişiler. Fakat içinde yer aldığımız kapitalist ilişkiler bilimsel ve teknolojik ilerlemelerle birlikte sürekli olarak dönüşüyor ve buna paralel olarak drone ile teslimatın gerçekleşme ve yaygınlık kazanma olasılığı giderek artıyorken, motokuryelerin emek piyasasındaki konumu ve geleceği sorgulanmaya muhtaç. Bizler de bu amaçla, teslimat sektöründeki büyümenin nedenlerini, motokuryelerin emek piyasasındaki yerini, sınıfsal pozisyonunu, yasal statüsünü, çalışma koşullarını ve son olarak piyasanın dinamikleri ve belirsizlikleri karşısında mesleki olarak geleceğini tartışacağız.

Anahtar Kelimeler: Teslimat sektörü, motokuryeler, prekarya, esnaf kurye modeli, neoliberalizm

GELECEĞİN SOSYOLOJİSİNE BİR PROLEGOMENA: ČAPEK TİYATROSU'NDAN ROBOTİK ÜTOPYA DERSLERİ, *ROSSUMOVİ UNİVERZALNİ ROBOTİ*

Araştırma Görevlisi Ozan Ekin DERİN

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

obilginer@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0001-9956-2860

Özet: Karel Čapek'in 20. yüzyılın başında kaleme aldığı ve bir robotik ütopyanın kıyamet benzeri bir distopyaya dönüştüğü bilimkurgu türündeki tiyatro oyunu Rossumovi Univerzalni Roboti (RUR) hem Türkçe dahil pek çok dile tercüme edilmesi ve sahnelenmesi sebebiyle, hem de bir robotik ütopya düşüncesine yönelttiği modernite eleştirisi yüklü alt-metni sebebiyle çağdaş tiyatro tarihinde dikkate değer bir başarı kazanmıştır. Söz konusu oyun hem modern endüstriyel üretimin metaforik bir eleştirisi hem de robotik otomasyona dayalı bir toplum ve onun hâkim işgücü kaynağı olan insansı robotların yaratacağı yeni toplumsal ilişkilere dair bir öngörü olarak yorumlanmaya açık birden fazla alternatif anlam ve alt-metin barındırmaktadır. Oyunun anlamsal çoğulluğuna endüstriyel kapitalizmi eleştirdiği kadar reel sosyalizmin ufku da erken bir soru işareti yönetmesini de eklemek mümkündür. Oyunun bu türden gelişkin bir tartışma bağlamına sahip olmasının temel sebebi, Čapek'in oyununu kurgularken sosyolojik bir imgelemi sürekli olarak aktif tutabilmesinden kaynaklanmaktadır. Bu sayede RUR emeğin örgütlenmesi, hakları, verimliliği, yeniden üretimi ve cinsiyetine gönderen bir siyasal iktisat tartışmasına, farklı toplumsal kesimlerinin siyasal vizyonları arasındaki çatışmaları yansıtan bir siyasal vizyon tartışmasına ve son olarak robotların toplumsal varlığını ve siyasal pratiğini aynı zamanda bir bilinç problemi olarak irdeleyen bir spekülatif kurguya sahip olmaktadır. Bu çalışmada ilk olarak oyunun söz konusu yapısı ve içeriği analiz edilecek, ikinci olarak çağdaş tekno-ütopya ve distopya merkezli yaklaşımlar, robotik otomasyon ve yapay zekâ çalışmalarının yarattığı ve yaratacağı imkanlara odaklanan yeni toplumsal vizyon ve eleştiriler RUR'da çizilen çatışma hatları içerisinde yeniden anlamlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Robot, ütopya, transhümanizm, siyasal iktisat, toplumsal cinsiyet

NÜFUS, YÖNETİMSELLİK VE TOPLUMSALLAŞMA: BİR YÖNETİM STRATEJİSİ OLARAK DOMOPOLİTİKA

Dr. Pınar SARIGÖL

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye

pinar.sarigoel@gmail.com

Orcid: 0000-0001-5420-8892

Özet: Bu çalışmanın amacı domopolitikanın bir yönetim stratejisi olarak başarılı olup olmadığı sorusuna genelde cevap ararken daha özelde Türkiye'deki göçmen nüfusun yönetimindeki sorunlara alternatif bir söylem sağlayıp sağlayamayacağı konusuna ışık tutmaktır. Domopolitika göç edilen ülkeyi doğrudan vatan/yurt/ barınılan yer olarak benimsemenin göçmenlerde hızlı ve yapıcı bir entegrasyon sağladığı fikri ile bütün nüfusu ortak sorumluluklar etrafında toplamakta ve 'evin' her üyesinin onu ilgilendiren meselelerde çözüm odaklı çaba sarf etmesini bir yönetim aracı olarak düzenlemektedir. Domopolitika aslında dayandığı 'ulus-yuva' fikriyle nüfusların hareketliliği ve farklı nüfus gruplarının karşılaşması durumunda özellikle ortaya çıkan güvenlik sorununa yeni bir toplumsal sözleşme mantığıyla; yani, ulus-ev sıcaklığıyla potansiyel riskleri/tehlikeleri/şiddeti engellemeyi hedeflemektedir. Ancak burada yerleşik nüfusun kendini nasıl gördüğü ve tanımladığının ideolojik yansıması söz konusudur. Başka bir ifadeyle, yerleşik olanın bu 'davetsiz misafirler' veya 'gitmeyen misafirler', ya da 'her daim misafire hoşgörülü olmanın' gereği ile kendi kendine çözüm üretmeye başladığında ortaya ırkçı ve cinsiyetçi şiddet ve çatışmalar çıkmaktadır. Buna ek olarak, toplumda halihazırda görünen suçlar, kriminal tehditler ve özellikle kadına yönelik güvenlik problemleri de göçmen nüfusla ilişkilendirilirken, 'makbul göçmen' tanımı muğlâkta kalmaktadır. Yerleşikler için 'ev'i yabancıyla paylaşma hali milliyetçi ve muhafazakâr korkuları tetiklemeyle birlikte, aslında şiddet ve dışlama pratikleri de göçmen nüfusun kendisini 'evinde' hissetmemesine neden olmaktadır. Bu nedenle, domopolitik ırkçılık ve cinsiyetçiliğin bir depolitikleşmesi midir, bu soru sosyolojik bağlamda düşünmeyi gerektirmektedir. Türkiye özelinde ise son yıllarda görünürlükleri artan göçmen gruplarının ve Türkiye'ye yerleşen yeni nüfus gruplarının yönetimine ilişkin domopolitikanın toplumda bir ortaklaşmayı sağlayıp sağlayamayacağı Türkiye'nin mevcut sosyal, siyasi ve iktisadi durumu gözetilecek ve cevap aranacaktır. Sunum, yeni ırkçılık ve gündelik sayılabilecek toplumsal çatışmaların nüfus yönetimi ile nasıl ilgili olduğu depolitize edilen yoğun göç hareketliliği ve buna karşın yerleşik nüfusun 'misafir ağırlama' zayıflayan motivasyonu ile sorunsallaştırılarak sunum tamamlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yönetimsellik, domopolitika, nüfus yönetimi, göçmen nüfus, yeni ırkçılık

DİJİTAL TOPLUMUN YENİ TİPLERİ: DİJİTAL İÇERİK ÜRETİCİLERİNİN SOSYOLOJİK BİR ANALİZİ

Doktora Öğrencisi Reyhan KULLUK

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Doktora Programı, Türkiye

reyhankulluk67@gmail.com

Orcid: 0000-0002-4374-8540

Özet: 21. yüzyıl, internet ve yeni iletişim teknolojileri açısından bir devrim niteliği taşımaktadır. Yaşanan bu devrimin yeni iletişim ve dijital teknolojilerin meydana getirdiği teknik ve ekonomik değişiklikler, bilginin üretilme, dağıtılma ve tüketilme süreçlerinde de değişim ve dönüşümlere neden olmuştur. Özellikle Web 2.0 teknolojisiyle ortaya çıkan sosyal medya ile bireyler tüketici konumundan üretici konumuna geçmiştir. Bu da beraberinde bireyi tek yönlü etkileşimin ötesine geçirerek içeriği kendisinin oluşturduğu aktif bir konuma taşımıştır. Bireyler sosyal medyanın ortaya çıkışıyla birlikte, kendi materyallerini yükleme, başkalarının içeriğine cevap verme, etiketleme, paylaşma ve seslerini duyurabilme imkânına kavuşmuştur.

Web 2.0 ile ortaya çıkan sosyal medyayla birlikte, yeni medya araçları kullanımı beceresine sahip, bu araçlar vasıtası ile içerik oluşturan, oluşturduğu içeriği paylaşan ve kendilerine ait bir hedef kitleye sahip olan yeni bir tüketici tipi ortaya çıkmıştır. Sosyal medyada içerik oluşturan, oluşturduğu içeriği paylaşan ve belirli bir hayran kitlesine sahip olan bu kullanıcılara sosyal medya içerik üreticisi adı verilmektedir. Çalışmamız kapsamında sosyal medya içerik üreticileri toplumsal bir tip olarak ele alınmış ve eleştirel bir betimlemeyle sosyolojik analizi yapılmıştır. Çünkü toplumun içerisinde var olan bir tipe bakılarak etkileşim formları daha iyi analiz edilebilmektedir. Bu açıdan çalışmamızda toplumsal bir tip olarak değerlendirdiğimiz dijital dünyada varlık gösteren sosyal medya içerik üreticilerinin, kimlik inşa süreçleri, mikro ünlülük, hayran kitlesi, meslek ve emeğin dijitalleşmesi konularında etkileşimleri eleştirel bir betimlemeye tabi tutularak tartışılmıştır. Çalışmamızda elde edilen verilere göre; toplumsal bir tip olarak ele aldığımız içerik üreticilerinin kimlik inşası sürecinde etkileyen ve etkilenen ilişkisi sürekli değiştiği için toplumsal etkileşimin etkili olduğu görülmüştür. Mikro ünlülük ve hayran kitlesi açısından toplumsal bir tip olarak içerik üreticilerinin karşılıklı etkileşiminin sürekli değiştiği ve devamlılık arz ederek onları şekillendirdiği ortaya çıkan sonuçlar arasındandır. Dijital toplumunda yeni bir meslek alanı olan içerik üreticiliğini yapan bireylerin, içeriklerini üretmeleri yoğun bir emek sürecini içerdiği anlaşılmıştır. Ayrıca, sosyal medya platformlarının salt anlamda bir iletişim kanalı olmanın ötesinde, kar ve değer üreten araçlar olduğu ortaya çıkmıştır. Bu süreçte kâr ve değer üreten sosyal medya platformlarının zamandan ve mekândan sıyrıldığı görülmüştür. Bu durum emeğin dijitalleşmesini beraberinde getirdiği çalışmamızda açıkça ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, sosyal medya, içerik üreticileri, toplumsal tip, toplumsal etkileşim

REFAH GÖÇÜ VE MEKAN İLİŞKİSİ

Doktora Öğrencisi Simay ÖZLÜ DİNİZ

Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Doktora Programı, Türkiye

simayozlu@yahoo.com

Orcid: 0000-0002-2856-353X

Özet: Bu çalışmanın amacı genç refah göçmenlerinin göç motivasyonları, sağlık ve refah durumları, mekânsal uyum süreçleri ile gittikleri yerlerdeki sosyoekonomik değişimleri anlamaktır. Araştırmada incelenen, şehirlerde doğup büyümüş ancak kentleşmenin olumsuz etkilerine karşı olan gençlerden oluşan ve refah göçmenleri (amenity migrants) olarak adlandırılan, bu yeni olgu hakkında literatürde az sayıda çalışma bulunmaktadır.

Nitel yöntemle yürütülen araştırmada, internet üzerinden gerçekleştirilen mülakatlar (5), videolar (10) ve ünlülerin medyada yer alan röportajları (6) sac ayağı şeklinde veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Emeklilikten önce büyük şehirlerden küçük yerlere göç eden kişilerden elde edilen veriler cinsiyet, sosyoekonomik statü, geldikleri şehir, Covid salgını ve sağlık durumlarına göre alt kategorilere ayrılmıştır. Çoğunluğu kadın olan ve yaşları 35-50 aralığında değişen katılımcılar emeklilikten önce Bodrum, Kuşadası, Datça veya Ayvalık'a taşınan bireylerden oluşmaktadır. Göç sebepleri Covid salgını ile şehrin kaosu ve sisteminden kaçış olarak sıralanabilir. Göç sonrası etkilerde insan ilişkileri, vakit kullanımı, doğayla ilişki, güven, verimlilik ve minimal yaşam tarzı üzerinde değişimler olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte bazı göçmenlerin şehir hayatının rahatını, sosyo-kültürel imkânlarını, sosyal çevresini ve altyapı olanaklarını aradıkları tespit edilmiştir. Temellendirilmiş kuram doğrultusunda eksenel kodlamada doğa çekirdek koduyla çözümlenen veriler, refah göçmenlerinin kendi içlerinde üç kategoriye ayrılığını göstermektedir.

Genellikle emekli göçü olarak araştırılan refah göçmenliği post-endüstriyel günümüzde, ekonomik kaygılardan ziyade daha az kalabalık, sağlıklı, ucuz ve kaliteli bir yaşam arayan "yaşam biçimi göçü" olarak da ortaya çıkmaktadır. İlişkisel sosyolojik olarak mekân zamandan bağımsız değildir ve insan, fiziki konum, sosyal statüler (güç) ile sürekli bir ilişki içerisindedir. Bu sebeple günümüzde kent yaşamında memnuniyeti düşen bireylerin doğaya dönük, küçük, sakin yerleşim yerlerine göç etme isteğinde olduğunu görülmektedir. Refah göçü kıyı kentleri, tarihsel, dağlık, kırsal ve turistik mekanlarda yoğunlaşırken bu durumun bireylerin biyopsikosozyal (BPS) sağlık durumunu etkilediği görülmektedir. Sağlık alanında en güncel teorilerden olan biyopsikosozyal (BPS) model, beden-zihin düalizmine dayalı "biyomedikal" modelden ziyade bireyi, içinde yaşadığı çevreyi ve hissettiklerini ele alan bütüncül bir sistemdir. BPS modele göre refah göçü egzersiz, beslenme, temiz hava, sosyalleşme, güven duygusu ve doğal koşullar ile kendine vakit ayırmayla birlikte bireyin refahı ve dolayısıyla da sağlığı üzerinde olumlu etki yaratmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Refah göçü, ilişkisel mekân, biyopsikosozyal (BPS) model, yaşam memnuniyeti, Türkiye

DİJİTAL EŞİTSİZLİKLERİN GÖLGESİNDE TRANSHÜMANİZM VE EĞİTİM: SINIF MÜCADELESİ 4.0'IN DOĞUŞU

Doktora Öğrencisi Şevket Burak IŞIK

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

obilginer@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0001-9956-2860

Özet: İnsan vücudu ve zihninin biyolojik sınırlarını aşmak adına, teknolojinin yardımıyla insani limitleri kaldırma, bir manada dijital ölümsüzlük iddiasında olan transhümanizm; siberetik, biyo-teknolojiler, internet gibi pek çok teknolojik yeniliğin bu amaç dahilinde kullanımını içermektedir. Bu doğrultuda transhümanizm; fiziksel veya zihinsel farklılıklar nedeniyle gerçekleşen eşitsizliklerin de önüne geçilebileceğini belirtmektedir. Günümüzde teknolojinin son derece süratli gelişimi ile birlikte dördüncü sanayi devrimi olarak adlandırılan Sanayi 4.0 transhümanist ideallerin gerçekleştirilebilmesi için bir basamak teşkil etmektedir. Sözü edilen bu devrimin içerisinde yaşamını sürdüreceği olan toplumun ihtiyacı olan eğitim ise; Eğitim 4.0 olarak adlandırılmaktadır. Teknolojinin ve internetin tüm gücünün kullanılarak Eğitim 4.0 planlamasıyla, süper akıllı toplumun ortaya çıkacağına inanılmaktadır. Bu sayede yaş, cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, sosyo-ekonomik statü, din ve dil farklılıklarına bakılmaksızın herkese yüksek kalitede eğitim verilebileceği düşünülmektedir. Neticesinde tüm toplumun kamusal haklara ve hizmetlere eşit erişimi hedeflenmektedir. Fakat TÜİK istatistiklerine göz atıldığı takdirde internet erişimi ve kullanımında dahi bölgeler arası, cinsiyetler arası farklar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra pandemi ile online eğitim pratiğini deneyimlemiş olan dünyada ve özel olarak ülkemizde iddia edilen aksine durumun yeni bir eşitsizliği meydana çıkardığı görülmüştür. Dijital eşitsizlikler olarak ifade edilen bu durum, bilgi iletişim teknolojilerine erişimde ve kullanımda ciddi farklar, eşitsizlikler bulunduğunu göstermektedir. Bu çalışmada Amartya Sen'in "yapabilirlik" kavramı üzerinden transhümanizm ve eğitim 4.0 bağlamında dijital eşitsizlikler tartışılmıştır. Dijital eşitsizliklerin bilgi açığına neden olması ve dolayında bilgi iletişim teknolojilerine erişebilen, kullanabilen bireylerle, erişimi olmayan olsa dahi kullanmayı bilmeyen kişiler arasında oluşturması muhtemel mücadeleye değinilmiştir. Aynı zamanda söz konusu dijital eşitsizliklerin eğitim sistemi içerisinde ne gibi problemlere yol açabileceğine işaret edilmiştir. Dijital eşitsizlik nedeniyle bilgi yoksulluğuna maruz kalan bireyler ve özelde öğrenciler göz önüne alındığında çalışma, gerçekleşen ve daha da derinleşmesi muhtemel bu dijital bölünmenin "Sınıf Mücadelesi 4.0" olarak incelenmeye açık olup olmadığını sorgulamaktadır. TÜİK'in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması'ndan elde edilen istatistikler ile çalışmanın ileri sürdüğü düşünceler arasındaki paralelliklere değinilmek suretiyle gerçekleştirilen tartışmayla çalışma sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Transhümanizm, eğitim 4.0, dijital eşitsizlikler, bilgi açığı, sınıf mücadelesi 4.0

GÜNLÜK HAYATTA MÜLTECİ KADINLARIN YAŞADIKLARI SORUNLAR: MİSAFİR FİLMİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Öğrencisi Yağmur ERİKEL YILMAZ

Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, Türkiye

yagmurerikel@gmail.com

Orcid: 0000-0002-9022-5996

Özet: Son yıllarda dünya genelinde meydana gelen savaşlar, iç çatışmalar ve ekonomik zorluklar bireylerin yerleşik yaşamlarını terk ederek göç etmelerine neden olmaktadır. 2011 yılında başlayan Arap Baharı, çevresinde bulunan birçok ülkeyi etkilemiş bulunmaktadır. Bunun sonucunda birçok ülkede istikrarsızlık, iç savaş ve çatışma meydana gelmiştir. Savaştan ve ekonomik krizden kaçmak isteyen birçok kişi başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Arap Baharı, özellikle Suriye’de büyük bir etki yaratmış ve ülkede yaşanan iç karışıklıklar milyonlarca insanın göç etmesine neden olmuştur. Günümüzde ise zorunlu göç, 2021 yılında başlayan Ukrayna ve Rusya savaşı ile devam etmektedir. Özellikle kadınlar, göç sürecinden en çok etkilenen gruplar arasındadır. Yaşadıkları yerden başka ülkeye göç eden kadınlar o ülkeye uyum sağlama konusunda büyük problemler yaşamaktadırlar. Özellikle yiyecek bulamama, maddi imkânsızlık, konaklama problemleri, iş bulamama, cinsel şiddet, ötekileştirilmeleri ve gittikleri ülkelerin dilini bilmemelerinden dolayı yaşadıkları iletişim problemleri gibi problemler kişileri derinden etkilemektedir. Bu çalışmada Andaç Haznedaroğlu’nun Misafir (2017) isimli filmi üzerinden, mülteci kadınların yaşadıkları sorunların ele alınması amaçlanmaktadır. Bu filmin tercih edilmesinin sebebi, 2017 yılında Suriye’den Türkiye’ye doğru yoğun göç hareketine dikkat çekmesidir. Nitel bir araştırma olarak planlanan çalışma, filmin öyküsünün analiz edilmesi şeklinde ilerleyecektir. Böylelikle, mülteci kadınların gündelik hayatta yaşadıkları problemlerin irdelenmesi planlanmaktadır. Çalışmada öncelikle sığınmacı, mülteci, göçmen kavramlarını açıklanacaktır. Daha sonra, mülteci kadınların, günlük hayatta karşılaştıkları sorunlar genel olarak tartışılacaktır. Son olarak da film mülteci kadınların günlük hayatta karşılaştıkları zorluklar üzerinden analiz edilecektir. Böylelikle, mülteci kadınların gelecekte yaşayabilecekleri sorunlar ve onlara yardımcı olabilmek için neler yapılabileceğinin tartışılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, kadın, sığınmacı, göç, film

KÜLTÜR ENDÜSTRİSİNİN YENİ ALANI DİJİTAL OYUN SEKTÖRÜNÜN MCDONALDLAŞMASI

Doktora Öğrencisi Zübeyde GÜLLÜCE

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Doktora Programı, Türkiye

zubeyde_g@anadolu.edu.tr

Orcid: 0009-0003-4237-772X

Özet: Oyun oynamak ve oyun kültürü tarih sahnesinde toplumlarla birlikte var olmuş ve hâlâ varlığını sürdürmektedir. Önceleri oyun düşüncesi genellikle sokak oyunlarını ifade eden bir eğlence biçimiyken teknolojinin gelişerek ilerlemesiyle üretilebilen bir metaya dönüşmüş, daha sonra ise dijital sahaya taşınarak dijital oyun sektörünü oluşturmuştur. Oyun, çocukların sosyalleşme ve eğlenme aracı olarak bilinirken ve oyuncaklar çocuklar için üretilirken günümüzde yediden yetmiş her yaşta insanın ilgisini çekebilen, “boş zaman” aktivitesi hâlini almıştır. Bugün oyun oynamak boş zaman aktivitesi evresini de geride bırakarak bir meslek grubuna dönüşmektedir.

Dijital oyunlar, bir oyun modelinden çıkarak bugün gittikçe büyüyen bir endüstri oluşturmaya başlamıştır. Aynı zamanda oyun sektörü farklı bir kültür endüstrisi alanı da oluşturmaktadır. Dijital oyun sektörünün yeni bir kültür endüstrisi yarattığını ve bununla beraber oyun kültürünü yönlendirerek aslında toplumun gündelik yaşam biçimlerine yön verdiğini söylemek mümkündür. Bu çalışma oyun kültürünün gelişimini izleyen faktörleri incelerken, kültür endüstrisi olarak oyun sektörünü Ritzer’in McDonaldlaşma ilkeleri olan “verimlilik”, “hesaplanabilirlik”, “öngörülebilirlik” ve “denetim” bağlamında inceleyecek ve bu ilerlemenin gelecekte ne gibi sonuçlar yaratabileceği sonucuna odaklanacaktır. Bu nedenle oyunların sosyalleşme pratikleri olarak kültüre dahil olması, toplumsal akışa yön veren kültür kadar incelenmesi gereken önemli bir fenomendir. McDonaldlaşma ilkeleri, modern çağda kurulmuş her sektöre düzenli ve sistematik işlemeyi vadetmektedir. Bu ilkelerin sonucu ise kaçınılmaz olarak irrasyonelleşmedir. McDonaldlaşan oyun kültürü endüstrisinin de giderek artan bir biçimde insanlar için irrasyonelleştiği görülmektedir. Dolayısıyla geleceğin sanal ilişkilerine yön vermekte olan dijital oyun sektörünü irrasyonelleşme distopyası üzerinden değerlendirmek ve günümüzün yeni tüketim araçlarından biri olarak kabul edilen dijital oyun sektörünü bu bağlamda ele alarak hem bir kültür endüstrisi olarak dijital oyunları hem de bu sektörün nasıl adım adım McDonaldlaştığını incelemek bu çalışmanın temel amaçlarından olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, kültür endüstrisi, dijital oyun, dijital oyun sektörü, McDonaldlaşma

KÜRESEL ETNOGRAFYA ANLAYIŞININ GELİŞİMİ VE SOSYOLOJİ ARAŞTIRMALARINDA KULLANILMASI

Dr. Öğr. Üyesi Halise Duygu ÖZALP

Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

haliseduyguozalp@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-8123-3601

Özet: Bu çalışmada, küresel etnografya anlayışı konu edilmektedir. Bu anlayış, M. Burawoy'in sürdürdüğü bir lisansüstü semineri kapsamında, “küresel güçlerin ve kurumların etkisini gözden kaçırmaksızın, yerelliklerin etnografya yoluyla nasıl incelenebileceği” sorusunun takip edildiği bir grup çalışmasının sonucunda ortaya çıkan “Global Ethnography” isimli kitapla literatüre kazandırılmıştır (Burawoy et al., 2000). Küresel etnografya, göç araştırmaları gibi dünyanın hemen her coğrafyasında görülen, çok sayıda kişi tarafından paylaşılan, geniş coğrafyalar üzerinde kalıcı ve derin etkiler bırakan deneyimleri içermekle birlikte küresel güçler ve ilişkilerden de yoğun olarak etkilenen araştırma alanlarında kullanılmaya uygun bir anlayış olarak dikkat çekmekteyse de Türkçe literatürde bu konuda bir çalışmaya rastlanmamış olması bu çalışmaya kaynaklık etmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, küresel etnografya anlayışının gelişiminin ve bu yaklaşımın sosyoloji araştırmalarındaki kullanımının ve/veya yerinin tespit edilmesi olarak ifade edilmektedir.

Araştırma kapsamında sistematik literatür taraması tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda, Web of Science (WoS) veri tabanı üzerinde, “global ethnography” anahtar kelimesi kullanılarak ve «sociology» araştırma alanı seçilerek yapılan tarama neticesinde analize tabi tutulan yayınlara ulaşılmıştır. Araştırma, yalnızca WoS üzerinden yapılan taramaya dayanmakta olup, diğer veri tabanları üzerinden yapılan taramalar bu araştırmaya dâhil edilmemiştir. WoS veri tabanında “global ethnography” anahtar kelimesi kullanılarak yapılan tarama sonucunda 1945-2023 yılları arasında yayımlanmış olan 48 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu 48 çalışma içerisinde sosyoloji araştırma alanında yapılan 12 yayın incelenmiştir. Yapılan inceleme ile sosyoloji literatüründe bu anlayışın konu edildiği araştırma alt alanları, ağırlıklıla hangi coğrafyalardan araştırmalar tarafından tercih edildiği ve kimler tarafından kullanıldığı ile yapılan yayınların ilişkili olduğu sürdürülebilir kalkınma hedefi (SKH) gibi konulara açıklık kazandırılmasının yanı sıra bu anlayışın kullanılabileceği çalışma alanlarının tespit edilmesi sağlanmıştır. Buna göre küresel etnografya yaklaşımının kullanıldığı araştırmaların yoğunlaştığı alt alanlar göç, uluslararası öğrenciler, suç, otoetnografi, antropoloji, kentsel tarım, toplumsal hareketlerdir. Anlayışın kullanıldığı ve/veya bu anlayışın konu edildiği yayınlar ülke ve/veya bölge açısından incelendiğinde en fazla yayının sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Danimarka ve Güney Afrika olarak belirdiği görülmektedir. Yayınların yazarlara göre dağılımında ise Pablo Lapegna'nın en fazla yayın yapan araştırmacı olduğu tespit edilmektedir. Lapegna'yı Zsuzsa Gille,

Seán Ó Riain, Mytoan Nguyen-Akbar, Adam Howard, Claire Maxwell, Jonny Steinberg, Victoria Reyes, Martyn Hammersley, Jean Beaman, Jane Kenway, Anna Kraack, Anna Hickey-Moody, Jennifer Platt ve Michael Herzfeld izlemektedir. Yayınların ilişkili olduğu sürdürülebilir kalkınma hedeflerine (SKH) göre dağılımına bakıldığında SKH4 Kaliteli Eğitim, SKH10 Eşitsizliğin Azaltılması, SKH2 Açıığa Son ve SKH16 Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar hedefleri öne çıkmaktadır. Sonuç itibariyle, yirmi birinci yüzyılın araştırma yaklaşımlarından biri olarak adlandırılabilir olan küresel etnografya anlayışının, sosyolojik araştırmalar için açıklayıcı bir çerçeve taşıdığı ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küresel (global) etnografya, M. Burawoy, küreselleşme, sürdürülebilir kalkınma, yeni araştırma yöntemleri

DURKHEİM'İN HOMO DUPLEX'İ GÜNÜMÜZDE NE ANLAMA GELİYOR?

Dr. Öğr. Üyesi Osman ÖZARSLAN

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

osmanozarslan@gmail.com

Orcid: 0000-0001-6073-3140

Özet: Sosyolojinin müstakil bir bilimsel disiplin haline gelmesinde en önemli katkısı sağlayanlardan birisi olan, Emile Durkheim'a göre, bir bilimsel disiplinin bağımsız olabilmesi için, onun diğer disiplinlerin incelemediği bir nesnesinin bulunması gerekmektedir.

Sosyolojiyi bu anlamda bağımsızlaştıracak olan temel problematik Emile Durkheim'a göre, "toplumsal olgu"dur. Ki, bunun anlamı, her durumda toplumun bireyden önce gelmesidir. Öte yandan, toplum bir önceleyen olarak salt belirleyen değildir, Durkheim bu önbelirlenme içerisinde, öznelliğe de, sonraki çalışmalarında giderek ağırlığı artacak bir şekilde bir yer verir.

Platoncu idealizm ve Kartezyen düalizmin ağır etkisi altında ortaya konulan bu yaklaşım, Emile Durkheim tarafından homo duplex olarak tanımlanır. Yani, Emile Durkheim tarafından, insanın, bir fizik doğası bir de toplumsal yapı aracılığıyla belirlenen ikili doğası olduğu varsayılır.

Dolayısıyla, Emile Durkheim'ın homo duplex yaklaşımı, onun sosyolojik sisteminin ontolojik çekirdeğini oluşturur diyebiliriz. Emile Durkheim'ın, homo duplex'i kavramsallaştırdığı, 1910'lardan bu yana bir asırdan daha fazla bir zaman geçmiştir. Bu dönem boyunca, hem Emile Durkheim'ın Freud'un süper-egosuna benzeyen toplumsal ahlakı hem de klasik aydınlanmacı düşünürlerden oldukça farklı bir yerde duran ve sosyoloji içerisinde, yapı-fail tartışmalarına esin veren, fizik beden olarak insan doğası tartışmaları pek çok bakımdan oldukça gelişmiş ve çeşitlenmiştir. Ne var ki, Emile Durkheim'ın homo duplex kavramsallaştırması, bu çalışmalar, çeşitlenmeler mesabesinde çok da revize edilmemiş görünmektedir.

Bu çalışmada, geride bıraktığımız yüzyılın beden tartışmalarından esin alarak, görece daha taze olan biyo-kapital, biyo-değer, trans-human gibi yeni fenomenler aracılığı ile, insanın ikili doğasının yani homo duplex'in, günümüzde, artık tarihe mal olmuş olan kısımları ayrıştırılmaya; ne tür bir epistemoloji ile işlevsel olabileceği araştırılacak ve buradan da en başa, Emile Durkheim'ın sorusu olan "toplumsal olgu"nun günümüzdeki bağlamının ontolojisine bakılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Emile Durkheim, sosyal olgu, beden, Homo Duplex, biyo-kapital

BİR SAĞLIKTA EŞİTSİZLİK ÖRNEĞİ OLARAK HPV: KADINLARIN HPV POZİTİF OLMA DENEYİMLERİ

Doktora Öğrencisi Hazal ÖZYÜREK YAĞLI

Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Doktora Programı, Türkiye
ozyurekhazal@gmail.com

Orcid: 0000-0002-0989-5168

Prof. Dr. Aytül KASAPOĞLU

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye
makasapoglu@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-3456-2947

Özet: Sağlığa etki eden toplumsal etmenler ve sağlık sistemindeki yetersizlikler, bireylerin yaşadığı sağlık sorunlarının tanısı, tedavisi ve takibinde eşitsizlikler meydana getirmektedir. Türkiye özelinde bakıldığında, özellikle kadın sağlığı alanındaki eşitsizliklerden biri de rahim ağzı kanseri, siğil ve lezyonlara yol açan İnsan Papilloma Virüsüne (HPV) sahip olma sonucunda ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın temel problemi, ücretsiz tanı, tedavi ve aşılama imkânı bulunmayan HPV pozitif kadınların sosyal çevrelerinde kendilerine yüklenen çeşitli damga ve etiketlerle, çok yönlü dezavantajlı duruma getirilmesidir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, tanılama, tedavi ve takip aşamalarını içeren HPV pozitif olma durumunun, sosyal yaşamda nasıl deneyimlendiği ve bu anlamda karşılaşılan güçlüklerin ne olduğu sorularına yanıt aramaktır. Bu çalışmada, yaşamlarında en az bir kez HPV pozitif tanısı almış, bekâr, öğrenci ve ekonomik anlamda bağımlı kadınların HPV'yi deneyimleme biçimleri kesişimsel olarak çözümlenmiştir. Nitel araştırma geleneklerinden biri olarak anlatı temelinde beş katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada, HPV pozitif tanısı almış bekâr, öğrenci ve ekonomik anlamda bağımlı kadınların, “cinsel yolla bulaşan bir hastalık taşıma” durumu üzerinden gündelik yaşam içinde etiketleme ve damgalamalarla karşılaşması çalışmanın temel bulguları arasındadır. Çalışma aynı zamanda kadınların kendi bedenlerini ve hastalığı algılama biçimlerine, bedenleri üzerinden hastalık ile kurulan ilişkiyi ortaya koymaktadır. Cinsel sağlık, HPV riski ve sosyo-ekonomik düzey ile bekâr, öğrenci ve ekonomik açıdan bağımlı olmak arasındaki kesişimsel ilişkiyi ortaya koyan bu nitel araştırma verilerinin, Türkiye bağlamında daha çok sağlık bilimleri alanında nicel olarak gerçekleştirilen çalışmalara özellikle de HPV'nin önlenmesi ve tedavisi anlamında politikalar geliştirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Papilloma Virüsü, sağlıkta eşitsizlik, damgalama, etiketleme, kesişimsellik

DEPREM VE SUÇ: DOĞAL AFETTE MALVARLIĞINA KARŞI İŞLENEN SUÇLARIN MEDYADAKİ YANSIMALARI

Doç. Dr. Ferhan GÜNDÜZ

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

fgunduz@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-9969-2099

Özet: İnsanın doğayla ve kendi inşa ettiği toplumla ilişkilerinde egemenliği arttıkça yüzleştiği sorunlar da artmaktadır. Yaşadığımız yüzyılda insanların ve toplumların hayatını olumsuz yönde etkileyen birçok olay meydana gelmektedir. Bu olaylar kimi zaman çevreden veya doğadan, kimi zaman da doğrudan insanların kendilerinden veya ortaya çıkarttığı ürün ve hizmetlerden kaynaklanmaktadır. Günümüzde özellikle insanların ölümüne sebep olan olaylar, afet olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Afet, meydana gelen bir olay değil, olayın bir sonucudur. Fiziksel veya sosyal kayıplara yol açan, insanları etkileyen ve maddi hasar meydana getiren bu olaylar artık ülkelerin ve toplumların sürdürülebilir bir yaşam problemi olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Türkiye konumu ve yapısı itibariyle önemli deprem kuşaklarında yer almaktadır. Ülkemizde yüksek şiddette meydana gelen depremler birçok can ve mal kaybına yol açmakta ve günlük yaşamı dönüştürmektedir. Afetler, can ve mal kayıplarına yol açan, sosyal yaşamı ve düzeni alt üst eden, sosyal kontrol araçlarını zayıflatan durumlara yol açmaktadır.

Doğal afetler, sağlık, güvenlik ve mülkiyet için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. İnsan ve mal kayıplarının yanı sıra, sosyal düzenin bozulmasına da yol açar. Doğal afetler sonrası ortaya çıkan bu sosyal düzensizlik, suç ya da sapma davranışlarda bulunacak olanlar için adeta bir fırsata dönüşür. Afetler sonrası bu gibi olaylar medyaya da yansır. Aynı zamanda afetler ile sonrasındaki gerçekleşen suç arasında doğrudan bir bağlantı olup olmadığı da tartışılır. Doğal afetler ve suç arasındaki ilişki üzerine yapılmış araştırmalar, tekil olaylara ilişkin vaka incelemeleri, küçük örnek tanımlayıcı analizler veya tek bir zaman noktasında tek bir konumdaki davranışın istatistiksel hesaplarıyla sınırlıdır. Sonuç olarak, felaketlerin suç davranışını ne ölçüde etkilediği konusunda bilimsel olarak çok az sonuca varıldığını söyleyebiliriz.

Afetlerin resmi ve gayri resmi sosyal düzen kurumlarını zayıflatarak, suç teşkil eden fırsatlara ve davranışlara yol açtığı ileri sürülmektedir. Afet sonrası sapma ve anti sosyal davranışla ilgili birçok çalışma, bir felaket olayından hemen sonra suç ve özellikle yağma oranlarının arttığını ortaya koymaktadır. Yağma, genellikle bir afet bağlamında yaygın mülk hırsızlığı olarak anlaşılmaktadır. Birçok çalışmaya göre yağma, bir doğal afette en çok beklenen cezai tepkidir. Mantıksal olarak, özel mülkiyet korumasız olduğu için bir felaketin ardından yaygın hırsızlık fırsatlarının arttığı belirtilir.

Bu çalışma, fırsat teorileri arasında yer alan rutin aktivite teorisi üzerine temellendirilmiştir. Rutin aktiviteler teorisi, üç temel unsurun zaman ve mekânda birleşmesi durumunda suçun meydana geleceğini varsayar: uygun hedeflerin mevcudiyeti (yani, çalınacak mülk veya mağdur edilecek kişiler), yetenekli koruyucuların (vasilerin) yokluğu (polis, komşular veya gözetleme teknolojileri) ve motive olmuş suçluların varlığı. Bir felaket olayı, yerel "rutin davranışları" değiştirir. Koruma ve güvenlik ile ilgili açıklar, suç işlenmesi fırsatını artırır. Rutin aktivite teorisine göre, dört ana unsur, bir hedefin suç saldırısına maruz kalma riskini etkiler ve potansiyel suç hedefi haline getirir. Bunlar; ürünün görünürlüğü, değeri, erişilebilirliği ve kolayca taşınabilirliğidir.

Bu araştırmada, Türkiye'deki Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası ortaya çıkan ve medyaya yansıyan suç haberleri nitel veri çözümlemesine dayalı olarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Google arama motorunda 6 Şubat-26 Mart 2023 tarih aralığında "deprem ve suç" anahtar sözcüğü ile tarama yapılmıştır. İlgili 160 haber Nvivo programına aktarılmış ve analizler yapılmıştır. Deprem bölgesindeki suçlarla ilgili haberlerde sıklık sırasına göre en fazla tekrar eden suç türlerinin yağma (120 haberde 327 kez), hırsızlık (91 haberde 272 kez) ve dolandırıcılık (34 haberde 61 kez) olduğu tespit edilmiştir. Güvenlik ile ilgili haberlere de yer verildiği gözlenmiştir. Deprem bölgesinde suçu artıracak fırsatların fazla olduğu belirlenmiştir. Bu fırsatlar ürünün görünürlüğü, değeri, erişilebilirliği ve kolayca taşınabilirliğine bağlı olarak artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rutin aktivite teorisi, deprem suç, yağma

TÜRKİYE’DE VIDEO OYUN SEKTÖRÜNDE EMEK GÖRÜNÜMLERİ

Doç. Dr. Emek Barış KEPENEK

Başkent Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Türkiye

ebkepenek@baskent.edu.tr

Orcid: 0000-0002-0086-4867

Özet: Video oyun sektörü tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yükselişte. 2010 yılından bu yana yıllık ekonomik büyüme ortalama yüzde 11’dir. Bu eğilime benzer şekilde, oyun stüdyolarının sayısı ve çalışan sayısı da hızla artmıştır. Video oyunlarının geliştirilmesi ekonomik büyümenin ünlü tetikleyicisi olarak kabul edilen yaratıcı endüstriler kavramı içerisinde tartışılır. Bu ve benzeri sektörler, dijital teknolojilerle iç içedir ve aynı zamanda geleneksel sanayinin mavi yakalı emeğinden tamamen farklı olan bir emek görünümüne sahiptir. Lazzarato bu yeni emek türünü “gayri maddi emek” yani emek metanın enformasyonel ve kültürel içeriğini üreten emek olarak tanımlar.

Video oyun geliştirme de maddi olmayan emeğin değer yarattığı bir laboratuvardır. Teknoloji, yaratıcılık ve yenilik birleşir. Finansal olarak çok büyük kazanımlar ortaya çıkar. Eskinin mütevazı çalışma ofisleri son derece renkli ve çekici ortamlara dönüştü. Çok farklı uygulamalarla vasıflı insan kaynağı için çok çekici hale geldiler. Stüdyo yöneticilerinin çoğu çalışanların hem fiziksel hem de duygusal rahatlığı için uğraşır ki gayri maddi emek için bu çok önemlidir. Ama bir yandan da prekar uygulamalara sıklıkla rastlanabilmektedir.

Bu çalışma, Türkiye’deki video oyun stüdyolarındaki emek görünümünü çizmeye çalışmaktadır. Yazar, emek süreçlerinin küresel endüstri ile benzerlikler taşıdığını varsaymaktadır. Küresel sektörden farklı olarak, Türk stüdyoları çoğunlukla mobil oyunlar geliştirmektedir. PC ve konsol oyunları sayısal olarak çok fazla değildir. Geliştirilen AAA oyunların sayısı bir elin parmaklarını geçmez. Neredeyse tüm firmalar mikro veya orta ölçekli işletmelerdir. Ortalama 10 işçi çalıştırmaktadırlar. İlginçtir ki, bu işletmelerin yöneticileri veya kurucuları stüdyolarda geliştirme süreçlerinde bizzat rol alırlar. Prekaryaya olarak değerlendirilebilecek serbest çalışma emek türü de sıklıkla kullanılır. Video oyunu geliştirme, çoğu kişi için rüya iş olarak görülmektedir. Eğlenceli ve renkli ofislerde çalışmak çok çekicidir. Ancak gayri maddi emek kullanımının prekar uygulamalara yol açtığı farkında değiller. Ancak hakkını alamadığını düşünen bir geliştirici çok rahat bir şekilde başka firmaya geçebilmektedir. Emeğin mobilitesi çok fazladır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı endüstriler, video oyunlar, gayri maddi emek

sos.baskent.edu.tr

Bağlıca Kampüsü Eskişehir Yolu 18.km
Etimesgut TR06790 Ankara